

III URTEA - IV ZENBAKIA

1922 URĪĻA-LOTAZĪĻA

EUSKERA

EUSKALTZAINDIA'REN LAN ETA AGIRIAK
TRABAJOS Y ACTAS DE LA ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA
TRAVAUX ET ACTES DE L'ACADÉMIE DE LA LANGUE BASQUE

BILBO'N

Euskaltzaindia'ren etxean
Ribera, 18

DONOSTIA'N

San Iñazio'ren Gutundegian
Garibay, 28

EUSKO-ARGITALDARIA

BANCO DE ESPAÑA, 3

BILBAO, 1922

EUSKALTZAINDIA'REN 3.^{en} URTEKO ==

== **BATZAŘ-AGIRIAK** ==

== **"Bai ta Ez" Aditz-aurrean** ==

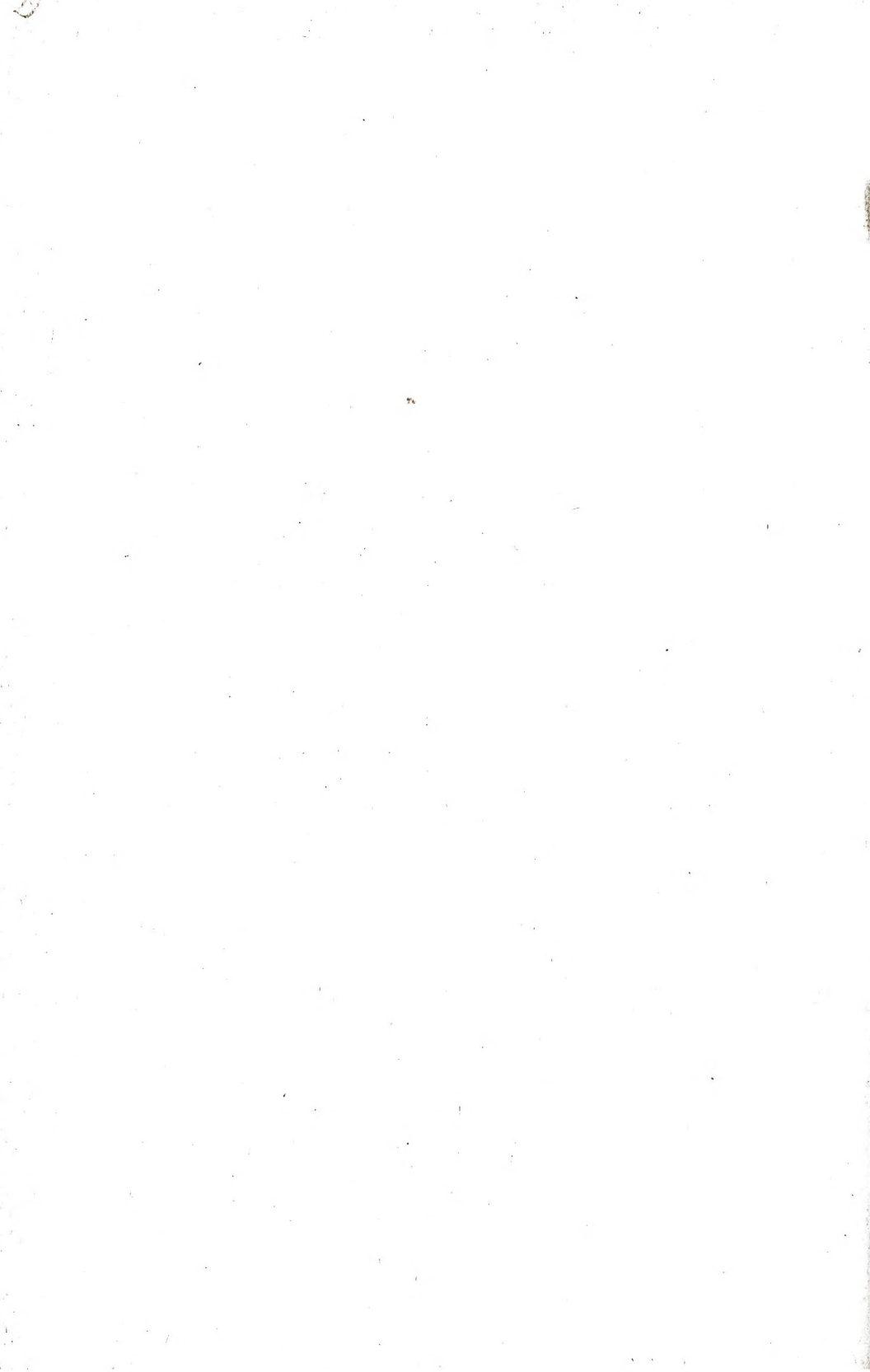
== **(Eguskitza jaunaren txostena)** ==

== **Cuestiones Fonético-Ortográficas** ==

== **(Azkue jaunaren txostena)** ==

== **¿BA ala BAI?** ==

== **(Altube jaunaren txostena)** ==

EUSKALTZAINDIA 'REN

IRUGAĖEN URTEKO BATZAĖAK

**Durango'n, Jesus'en Lagundikoek dauken Ikas-
tetxeko areto nausian, 1921'ko IraĖa'ren 7'an.**

Batzandu dira Azkue, Urkixo, Lakonbe, Olabide, Altube, Lhande ta Eguskitza euskaltzaĖnak eta Ormaetxea, Oleaga, Lekuona ta Belaustegigoitia urĖazleak.

Lenbizi. Euskaltzain buruak gure erien berĖ eman digu. Intza Aba sukaĖ ustelez eri egon da ta dago: Irigaray sendatzale azkaĖak dionez «polikixiago dugu, baĖo oraino gaitzak ez du utzi» Eleizalde'ri Hamburgo'n irugaĖen ebaketa egin diote: obeki dijoa ta laisterĖ guziz sendatuko dala uste degu. Maidagan ere sukaĖ ustelez eri egon da; baĖo gaitzak utzi du ta aldi gutxi baĖu bere zeregiĖetan ari al izango da.

BigaĖen. Idazki batzuek irakuĖi dizkigu. Kanpion Jaunak euskalegun oyetara etoĖtzeko betarik ez duala adierazten du. Gazteiz'ko gure Gotzain Jaunak ere bere erantzute adeitsuan auxe dio: Zuen aĖtera pozik joango nintzake; baĖo egun oriek EĖioja-aldean Sendatza emateko autatuak dauzkat eta Durango'rako astirik ez det.

Zurikalday Araba'ko Aldun buru Jaunak ere, Gazteiz'ko jayak dirala-ta, gure aĖtera etoĖtzeko betarik, ez duala dio. Intzagaray, gure lankideak, AstaĖloa zanaren dedu ta opaz olerĖkirik ez duala idatzi ta bere

eleizako zeregiñak euskalegunetara etoritzea ere eragotzi egiten diela agertzen digu.

Irugaren. Durango'n antzerki-jayak egiteko Donostia'ko antzerkilariei Uztala'ren 8^{an} ots-egin ziela; baño Dagonila'ren 24^{an} ezetza eman zielako, begararakin beranduxe itunketan ibili bear izan duala jakinerazi digu Euskaltzain buruak.

Laugarren. Apraiz Jaunak aurtan egin duan lanaren beñi emateko, atsegiñez entzun dan txosten bat irakurri du. Datorren urteko ikasketak non eta norekin egingo otedituan erabaki baño len, ikasle onek Schuchardt Jaunari bere iritzia galdetu dezayola zuzenetsi da. Iraizoz Aba ere nora ta norengana bialiko ote-degun aipatu degu; baña erabakirik ez da aritu.

Boskarren. Sariketara aurkeztu diran lanak Olabide, Lhande, Ormaetxea ta Lekuona'k irakurri eta iker bitzate ta beren aburua Euskaltzaindia'ri ager bezaye.

Eta beste gabe, «Gloria» esanaz, batzaraldi au bukatu da.

Durango 'n, Jesus 'en Lagundikoen Ikastetxe-aretoan, 1921 'ko Iraila 'ren 8 'an.

Atzoko batzar-agerian aipatzen diran euskaltzain eta uñgazleak bildu ziran.

Erabaki oyek aritu dira:

1. Durango 'ko Udala'ri euskalegun oyetarako eman dizkigun erextasunakatik, eskerak egin bitzazkio. Enday'an bizi dan Estomba Jauna, España'ren konsulari ere, zuberotar dantzari azkarai muga igarotzea uñirik laketu dielako, anitz eskar. Orobat, bere

senafaren argazkia Euskaltzaindi'ra biali dualako, Van Eys euskalariaren andere alargunari ere.

2. Enbeita Jaunari bere olerkiaren saritzat, eun lauerleko ta joan-etoñian eralgi duanaren ordezt beste beñogetamar ematea zuzenetsi da.

3. Euskalegun oyetan itzaldiren bat edo beste egin duten Jaunai zenbana diru sautu duten galdetu bea zaye ta ordaña eskeñi ere bai.

4. Urngo euskalegunetarako Bergara begiz jo da: baña erabakirik aitzeko goizegi dala-ta, gerorako utzi. Euskalegun oyek al bait ospetsuenak izan bea dutela-ta, atzeriko euskalari gorenengoei otz - egin bea zitzayela esan du Urkixo Jaunak. Ortarako Aldundi'en eta Eusko-Ikaskuntza'ren laguntza bea-bea izango dala-ta, laguntza ori eskatzea erabaki da. Atzeriko euskalariai dei-egiteko Urkixo Lakonbe ta Kanpion autetsi dira.

5. Euskaltzaindia bere buruaren jabe izan dedintzat sorospen-baltzua soñtuko ote-degunentz itz egin da; baña ortarako urngo euskalegunetan aldi ta beta ohea izango dala-ta, auzi au ordurako utzi degu.

6. Oraingo euskalegun oyek antzuak izan ez dittezan, Durango ta bere inguruko erietan euskeraren alde lan egingo duan baltzu bat soñtzea zuzenetsi da. Alderdi guzietako gizonak baltzu onetan sa bitez eta euskaltzain bat bere buru ta zuzentzale izan bedi. Ortarako guzien eritziz Azkue Jauna autatu degu.

7. Euskalegun oyetan lanen bat edo batzuek egin dituztenai (abespatz, ereslari, Udaleko moñoi ta abañ) beren lanen ordezt zerbait ematea ebatzi da ta zeregin

au betetzeko ardurea Euskaltzain buruak afitu du. Eta besterik gabe batzaraldi au ere, oi dan bezela, azken otoitzaz amaitu da.

**Donosti 'n, Gipuzkoa 'ko Aldundi - Jauregian,
1921 'ko Urilaren 27 ' an.**

Egun ortan ileroako batzardian Euskaltzaindia bildu da: Azkue, maipuru, Kanpion, Eleizalde-Lakonbe-Landeretxe - Urkijo - aita Intza - Eguskitza - Altube - Olabide - Intzagarai - urgazlerik batez.

Eguskitza jaunak asken izan diran Durango'ko batzaraldien ageria irakuri du, ta euskaltzain guziyak ageri orixe zuzenetsi dute.

1. Kanpion jaunak, *ikeñ-saileko* buru danez, Batzarde onek zer gai ta nola erabili ditezkenen txosten bat azaldu du, ta txosten onek iru erabakibide dargerzki: 1.º euskal-itz jatorak ta aztu diranak izkuntzara erakari bear dirala. 2.º itz-beñiak ez dirala nola nai soñtu bear, bear-beañeneko utsunetan ta fajuz baño. 3.º euskal-esakerak edazotzeko, bildu, aztertu ta aldan ugariyen euskal-mintzoari ezari bear zaizkiyola. Txosten ori urango *ikeñ-sailaren* batzaraldian irakuri, ta berari dagozkiyon erabakiak gertutzea, Euskaltzaindia'k onetsi du.

2. Lakonbe jaunak Euskaltzaindia'ren Gutundegiko araudi-txostena irakuri du: bana-banaka berak dituen arauak aztertu dira, ta guziyak Euskaltzaindia'k zuzenetsi ditu. Gutunzayari, liburu edo gutunak erosteko, urteroko 2.000 peseta egozten zaizkiyo.

3. Euskaltzainburuak, bere beste lan askoren ideko euskal-lan eder bat dakañ. *Erizkizundi Irukoitz*a deitzen diyo. Iru zati ditu lan onetxek: *itzen-otsa* (cuestionario fonético) *itzen-erabidea* (cuestionario morfológico) *ta itz batzuen erabilkera* (cuestionario lexicográfico). Lan au ordea, ez du osorik irakurri, berak uste gabe, irarrolak osorik biali ez diyo-lako. Euskaltzain bakoitzari, bere etxera, lan ori osorik igoitzea, erabaki da.

4. Euskaltzainburu berak adierazo du, gure al-dizkari *Eusker*a merkeago iraritu ditekene buruzpi-dea. Artarako, irarrola batzuek biali dizkiyoten lan-sariyen berriak eman ditu; bañan aita Lhandek arazo ontan erakusbide asko eman lezazkikelako, ta berau batzaraldi ontan ez izanik, urengo batzaraldirako gai onen erabakia utzi da.

5. Urgezle dan Uriolabeitia jaunaren idazki bat irakurri da. Beronek diyo, on litzakela, Euskaleñan soñularien bidez, euskerazko abestiak zabaltzea. Ez da gai ontan, asko itz egin aren, ezeñen erabakirik aritu.

6. Eñiari gaztigatu bear zayo, Euskaltzaindia'ren batzaldira, Durango'ko euskal-egunak zirala-ta, etori diran lanen epaitza laxter azalduko dala.

7. Euskaltzaindia, *ikeñ-sail* ta *jagon-sail* batzoñ-deen osateak, eragitera dijoa. Kanpion jauna lendik aukeratu zan *ikeñ-saileko* buru.

Ikeñ-sail ontan bi urteko batzarikide abetxek izango dira: Olabide - Eguskitza - Eleizalde - aita Intza - Landeñetxe - Lakonbe - Urkijo - Azkue - jaunak. *Sail* ontako zadorlaria bear, ta oratarako autarakitara jo da.

Lenengo autabideak auxe dakar:

Eguskitzak autarki	1
Lakonbek	— 3
Altubek	— 3
Eleizaldek	— 1

Bi berdin etori diralako, beriz autarkitara jo da, ta onela izan da:

Lakonbek	6
Eguskitzak	2
Altubek	2

Lakonbe jauna beaz zadoñlari. *Iker-sail* Batzoñdea, Batzar nagusiko lenengo egunean, aratsaldeko lauerdietan bilduko da, ta ostean Batzar nagusia.

*Jagon-sail*ak Buru Eleizalde jauna lendik aukeratua dauka. Batzoñde ontako lankide, euskaltzain abek izango dira: Olabide - Kanpion - Eguskitza - Eleizalde - aita Intza - Azkue, Intzagarai jaunak.

Zadoñlarigoa autarkitara jo da, ta abek onela datoz:

Altubek	6
Eguskitzak	1

Altube beaz zadoñlari. Batzoñde au Batzar nagusiko bigarren egunean, goizeko amañetan bilduko da. Ostean Batzar nagusia.

8. Euskaltzaindia'k esker bereziyak damazkiyogure lankide Eguskitza jaunari Durango'ko bere elizitzaldiaren ordain. Euskalegunetako liburutxoan itzaldi orixe irañtzea, erabaki da.

9. *Schuchardt* jaunaren idazki bat Euskaltzain-

buruak irakurri du. Apraiz jaunak bere ikastaroak non aurera lezazkiken jakiteko, *Schuchardt* jaunari idatzi zitzaion, ta onek dasa, *Ullhembeck* jaunagana ikastun ori bialtzea on litzakela. *Ullhembeck* jaunak beriz diyo: Apraiz jaunaren ikasbideak aurerantzean osatzeko, *Zurich*-en badala irakasle argi ta guztiz jakintsua *Jud* deritzana.

Beste ainbet Bartzelona'ko Griera jaunak dasa: berdin Apraiz jaunak ere ta Euskaltzaindia'k Apraiz jaun auxe *Zurich*-era bialtzea, erabaki du. Aita Iraizoz ere *Zurich*-era joango danen erabakia artu da.

10. Aita Larinaga'k Euskaltzaindia'ri *Aita Zabala*'ren *eskuidatzi* bat biali diyo, Zabala jaun beronen *Aditza*'ri erantzi litzayokena. Euskaltzaindia'k auxe zuzenetsi du.

11. Eguskitza gure lankide jakintsuaren txosten bat, *Eusker*a'n argitaratzea erabaki da.

Ta besterik gabe, oituzko oitutzaz, amaitu da gaurko eseraldia.

Donosti 'n, Gipuzkoa 'ko Aldundi - Jauregian, 1921 'ko Urilaren 28 'an.

Batzañaldi oneri asiera eman zayo araudi-otoitzez. Azkue, maipuru; euskaltzainak: Kanpion - Eleizalde - Lakonbe - Landeñetxe - Urkijo - aita Intza - Eguskitza - Altube - Olabide - Intzagarai; urgazlerik batez,

1. Aita Lhande euskaltzainaren gaztigu bat dator, Euskaltzaindia'ri naigabez adierazorik, ez diyotela Bidasoako mugetan onuntza igarotzen laga. España'ko gobernuaren gebentza da noski.

2. Kolas jaunak bialtzen dituan, bere lan eder «*La tombe Basque*»'n irudi-ederǵaġuak Euskaltzaindiak poz-pozik ikusi ġitu.

3. Aita Lařinaga'k Astarloa frantzizkanoaren *Urteko Domekak* irařkolarako eskeintzen ditu, lanbide auxe Euskaltzaindia'ri egotzirik. Aita Lařinaga'ri erantzun beař zayo, oraingoz Euskaltzaindia'k beste lan asko irařǵaři darabilzkiela, ta ořetxegatik *Urteko Domekak*-en ardurarik ezin ařtu lezakela.

4. Bāher, gazte askařaren idazki bat, gogoz entzun du Euskaltzaindia'k. Onek erabaki du: Bāher jaunari Azkue gure Euskaltzainburuaren bi iztegi bialtzea, bera dagon *Universidadeko* irakasle bati ta beřtako irakasle-Batzari duarik edo utsean bana emateko. Iztegien ořdaintza Euskaltzaindia'ren bizkař.

5. Luciano Bonapařte jaunak eragin zituan *Euskerak*-*Mapak* erostea, erabaki da.

6. Lekuona jaunari Gazteizko Euskal-lkastarogatik zeř ematen zayon itaun diteke, Iruņako *Seminarioko* Ikasgoan zeř egin beař danen jakinbibe.

Da geyagokorik ez da, eseřaldi oneri amaitz eman zayo, oizko otoitzez.

Donosti' n, Gipuzkoa' ko Aldundi - Jauregian,
1921'ko Azaroa'ren 24'an.

Leřoan datoan euskaltzaņak bildu ziran: Azkue, maipuru, Kanpion - Urkijo - Eleizalde - Lakonbe - Landeřetxe - Altube - Olabide - Intzagarai, urgazlerik batez.

1. Erabaki da: aita Olabide'k urango batzaraldi-rako *Giputx-aditzaren* lana ekari dezala.

2. Altube jaunak «Erizkizundi Irukoitza»'ri eraskin abek jari nai lizkiyoke: *a)* arlo ontarako lankideak berialaxe izendatu: *b)* Gotzai jaunak lan-asialdi auxe onetsi dezala, apaiz jaunai zerbait bultzabide esanik: *d)* Udal ta Aldundi'ak lan-ontarako bereziz ardurazi: *e)* izpafingiyai eren laguntza eskatu: *g)* gaxo ta agurre-etxetan ere nor edo nor jari, lan orixe ango euskaldun artean zuzendu dezakena: *i)* Seminariotan galdetu, zein izan ditezken, ikasle artean, orotarako langile jatorrenak: *k)* Konbentuetan berdin: *l)* urgazleai galdetu, zer auzo artu dezaketen lan ori ekiteko, ta beari bada, eren lanbideegatik zerbait ordaindu: *m)* Euskaltzañak, beren alderdietan, lan au, gogo aundiz, egin bezate.—Eraskin abek ontzat eman dira; bañan Gotzai jaunari bere laguntza eskatzea, alpeñakakoa dala euskaltzain batzuek esanda, orékiko eraskiña atera ta utsik gelditu da. Eleizalde jaunak, arazo onen lankide abek aipatu ditu: *Otxandio*'n Juan Jose Langarika ta Andres Iza. *Gernika*'n Julio Bareño. *Durango*'n Aramendi ta Kosme Elgezabal. *Lekeitio*'n Alejandro Baldes. *Zornotza*'n Amantzi ta Zirilo Arzubiaga. *Ubide*'n Felipe Abasolo. *Urkiola*'n Jose Garcia ta Benito Bizkara. *Eloñio*'n Juan Izurategi. *Orozko*'n Maxarbeitia. *Ondaroa*'n Juan Zubikarai. — Altube Jaunak Gernika-aldeko 15 eritan izan ditezken lankideen izenak Euskaltzaindia'ri bidaliko dizkiyo. Olabidek Azpeiti ta Azkoiti ingurokoak. Intzagarai'k Irun'dik Tolosa'rañokoak.

3. Aita Lande'k España'ko mugazayakin darabilkien jardunari Euskaltzaindia'k ez diyo jaramonik

egingo; euskaltzañak órdea, bakoitzakiko alpideak aita Lande'ren alde jari dezazkiteke.

4. Euskaltzañen laguntza itz-beñiyen bilketarako eskatzen da, iztegiya oraindik ere osatzeko.

5. Uríolabeitia urgazle jaunaren eskariyari Euskaltzaindia'k bide eman lezayoke, euskal-oleñki pila batzuek argitaratu, ta abek saltzaleai ururik edo duan eman-da. Azkue jauna Bilbo'n egon-da soñulari batzuekin, ta abek esan diyote, ezin ibili litezkela eritik-eri, asti edo txango luzean Bilbo'tik urun.

Ta beste erabakizun batzuek urengo egunerako utzi-ta, araudi-otoitzaz, batzaraldiari amai eman zayo.

Donosti'n, Aldundi-Jauregian, 1921'ko Azila'ren 25'an.

Alkitan ixiri dira euskaltzain jaun abek: Azkue, maipuru, Kanpion - Urkijo - Eleizalde - Lakonbe - Landeñetxe - Altube - Olabide - Intzagarai, urgazlerik batez.

1. «La Tarde» deitzen dan Bilbo'ko izparingiyen Landeta jaunak euskal - ikastetxeen alde argitaratu duen lana, irakuri da; Euskaltzaindia'k entzun, ta atsegin aundia artu du. Landeta jaunari zorionak ematea erabaki da, ta beronen lana bereziz berargitaratu, zabaldu, ta izparingitara bidali.

2. Apraiz bekadun jaunaren idazki bat irakuri da: Zurich'era ezin joan ditekela, diyo; ikastaroa, berau

joan ofduko, erdi amaitu izango dalako. Euskaltzaindia'k, Paris'en oraingoz jaraitu dezala, erabaki du.

3. Maipuru jaunak «Diccionario de la Rima» egiteko lana Elgezabal jaunari egotzi diyola, dasa. Euskaltzaindia'k ontzat eman du.

4. Donosti'ko Udala'ri 1.500 peseta sorozpidetzat eskatzea, on litzakela, Azkue jaunak diyó. Beori da Euskaltzaindia'ren naya; ta ontakiko aurre-lanak egiteko Intzagarai aietaratzen da. Bilbo'ko Udala'ri eskari bera egin bea' zayo. Napaño'ko Aldundiya'ri berdin.

5. Aldundiai eskatu bea' zaye, berak eren idekoai idazten diyenean, euskera erabili dezatela, ta euskera baka' ez izanik, erdera ta euskera; baldin oftarako gebendurik ez bazaye.

6. «Junta de Gobierno de Juventud Vasca de Baracaldo»'k zenbait idazti Euskaltzaindia'ri eskatzen dizkiyo; ta onek bere Aldizkingi *Euskera*'ren orain arteko iru zenbakiyak igortzea, erabaki du.

7. Donosti'ko «Pueblo Vasco»'k ilero bein euskerazko ofialde bat argitaratu nai luke, ta Euskaltzaindia'k astero bi aldiz bidaltzen dizkiyon idazkiñoak ofialde oftarako gorde nai lituke. Erantzun bea' zayo, astero-asteroko idazkiñoak argitaratzeko, ta ileroko ofialderako be'ri be'riyak bidaliko zaizkiyola.

8. «Editorial Vasca»'k gure *Euskera* argitaratzeko eskatzen duen saria, maipuruak adierazi du. Euskaltzañai on iritxirik, *Editorial Vasca* aurretan *Euskera*'ren irarlea izango da.

9. Jesus'en Lagundi'ko aita Joakin Azpiazu jauna Euskaltzaindia'k *Euskera*'ren zuzendari izendatu du; aita Lande'ren orde.

10. Maipuruak bere lan edera *Afijos Vascos* irakuri du.

Ta besterik ez da, oiturazko otoitzaz, amai eman zayo batzaraldi oni.

Donosti'n, Aldundi - Jauregi'an, 1921'ko Lotazila'ren 29'an.

Batzaraldia, oizko otoitzaz asi-ta, egin dute leroz datozen euskaltzain jaun abek: Azkue, maipuru, Eleizalde - Kanpion - Urkijo - Lakonbe - Lande'etxe - Intza Olabide - Eguskitza - Altube ta Intzagarai, urgazlerik batez.

1. Olabide jaunak *Giputx-aditza*'ren lan edera irakuri du. Maipuru jaunak oar batzuek egin dizkiyo, ta lan orixe, ondo aztertu ondoren, *Euskera*'n argitaratzea, erabaki da.

2. Bartzelona'ko Griera jaunaren eskutitz batek diyo: Aita Polikarpo gure bekadunaren alde Jud ta Gocha irakasle ospetsuei idatzi diyela. Aita Polikarpo'ri esan bear zayo: Zurich-ko ikastaroa oraindik asten ez dalako, inguruko *konbentu* batean bitarte egin dezakela.

3. Griera jauna beronek, gure *Euskera* ta *Bulle-*

ti de Filologie-árteko trukea eskatzen du. Bayezkoa pozaz dasa Euskaltzaindia'k.

4. *Eusko - Ikaskuntza*'k Geñnika'ko *Congreso Vasco* atontzeko Euskaltzaindia'ren urgazpidea nai du. Euskaltzaindia'k *Congreso*'rako dagokiyon lana poz-pozaz aritzen du, ta Eleizalde jaunari egosten diyo, bigar beñtan azaltzeko, zer egin ditekeneen zia-boñotxo bat.

5. Euskaltzaindia'k euskal - ikastetxeak ez ditu zuritz utzi bear. Bizkaiko Aldundiaren erabaki bat ikastetxe oyen kaltez azaldu da oraintxo. Euskaltzaindia'k eri oyetako apaiz jaunai idaztea erabaki du, aren, eskaturik, edo berak batu-ta edo bakoitzez Aldundia'ri bide dan gauza agertu dezayotela: alegiya, umeak *doctrina donea* bederik euskeraz ikasi dezatela. Eri-auso oyen izenak ara ementxe: Mendeta'ko Albiz - Aratzu'ko Belendiz - Gamiz'ko Añeta - Erigoitia Olea-Mexika - Bengoetxe - Arkotxa - Uribe - Urizubi - Aspiltsa - Derio - Laukariz - Yufeta - Orobio - Zenañuza - Geñika - Muxika - Astelara - Arkats - Oba.

6. Euskaltzain Lhande jaunaren alde Urkijo jaunak egin dituen jardunak, onek azaldu ditu. Oraindik orde da; Luis Miranda jaunarekin egongo dala; bañan jaun onek, ezin ezer dezakela esatekotan, len *Ministro de la Gobernación* izandako Goikoetxea jaunarengana joko duela.

7. Euskaltzaindia'k geyegi deritza Baraño ta Oyarzabal jaunai ematen zayen saria, abek egin dituzten orainárteko lanak aurrez-aurrez ikusi-ta. Baraño jaunak bere lantxoak orialdetu-ta dakañzki. Ondo. Euskaltzaindiak egoki deritza. Beste ainbet egin bear du Oyarzabal jaunak: bere idaztiñoak orialdetu.

Euskaltzaindia'k onetzaz auxe erababi du: Lantxo oyek orialdetuta betoz, liburutiño baten antzera, ta orialde bete bategatik, auferantzean egileai 25 peseta emango zaye. Lan oyek ordea, berak jayo edo bizi diran eñietatik egin dezazkiteke, Bilboratu beartu gabe.

Ta beste gai batzuek urango batzaraldirako lagata, oiturazko otoitzaz amai eman zayo batzaraldi oni.

Donosti'n, Aldundi - Jauregian, 1921'ko Lotazi- la'ren 30'an.

Aurreko batzaragirian aipatu diran euskaltzain jaun berak, bildu ziran; urgazlerik batez.

1. Eleizalde jaunak, atzoko batzaraldian, Gerñika'ko *Congreso Vasco* dala bide, egotsi zitzayon txostentxo, irakurri du. Bere aburuz, auxe izan diteke Euskaltzaindia'ren egikizuna: *Conferencias generales*.—Dos extranjeros y Menéndez Pidal.—*Lecciones: a) Fonética experimental* (Navarro Tomas), *b) fonética gramatical* (Gavel), *c) dialectología*, *d) el verbo*, *e) literaturas clásica y moderna*.—Secciones: *Enseñanza del euskera*.—*Enseñanza en euskera (grados, procedimientos, textos)*.—*Fomento del euskera en las clases cultas*.—*El gran diccionario euskerico*.—*El euskera y la Iglesia*.—*El euskera y el Estado*.—*Toponomástica vasca*.

Euskaltzaindia'k bere egikizunen eredutzat txostentxo auxe artu du.

2. Euskaltzaindiak urteburuan izan dituen eralki-yak irakurri ditu diruzain Altube jaunak, ta guzi-guzi-yak zuzenetsi dituzte beste euskaltzainiak.

Datoren urterako dirubidea auxe da:

Eusko-lkaskuntza'tik.	. .	3.000	peseta
Bilbo'ko Udala'tik	. .	2.500	»
Bizkai'ko Aldundi'tik	. .	15.000	»
Gipuzkoa'ko »	. .	5.000	»
Donosti'ko Udala'tik.	. .	1.000	»
Napároa'ko Aldundi'tik.	. .	3.000	»

Guzira. . . . 29.500 peseta

Liburutegian 1.000 peseta eralkiko dira, ez 2.000 len erabaki bezela.

3. Lieshonain jaunaren eskutitz batek dasa, ur-gazlearen izentza artu duela, ta eskafikasko.

4. Jesus'en Lagundi'ko Aita *Provincial'*ak eskuti-tzaz adirasten du: Aita Joakin Azpiazu, ezin izan ditekeala *Euskera* Aldirokoaren zuzentzale Euskal-tzaindia'k nai bezela; beste arazo ta lan gañantziyak Lagundia'n dauzkalako.

5. Manuel Irujo jaunaren eskutitzak, Napáro'ko Aldundia'gandik Euskaltzaindia'rentzat sorozpidea loñizeko alegin egingo duela, diyo.

6. *Edesti Deuna* deitzen dan liburoñoa Euskal-tzaindia'ri Aita Zabala - Aranak aurkestatzen diyo, ontzat eman-da ale batzuek erozi ditzan. Aita Olabi-de'ri egotzi zayo liburu onen iritziya.

Ta beste erizkizunik ez da, oiturazko otoitzaz amai eman zayo batzañaldi oni.

Donosti'n, Aldundi-Jauregian, 1922'ko Ilbeltza' ren 26'an.

Leñoz datozen euskaltzain abek bildu ziran: Azkue, maipuru, Eleizalde - Kanpion - Lakonbe - Landeñetxe - Intza - Altube - Olabide - Intzagarai; urgazlerik batez.

1. *Ikeñ-saileko* Batzoñdeak dakañen asmo bat Euskaltzaindia'k zuzenetsi du. Asmo ori auxe da: euskal-idaztiyetako *aditz-jokerak* pñlotzea. Eleizalde jaunak *Joannes Etxeberñ* - en idaztiyetatik 500 'bat aditz-jokera ekañiko dituela, diyo. Kanpion jaunak *Axular'* enak azteñtuko ditu—Olabide jaunak *Leizañaga* ta *Mendiburu'* nak — Lakonbe jaunak *Ohienar'* enak — Altube jaunak *Mogel'* renak — Landeñetxe jaunak *Lañegi'* ren testamentua, ta aita Intzak *Joakin Lizañaga*-renak.

2. Auñeko batzañaldi batean erabaki bezela, bi-dali zaye Bizkai'ko auzo-eñiko apaizai, euskeraren alde egin dezatengo eskaria, ta Laukarizko apaiz jaunak erantzun du, Euskaltzaindia'ren asmoak antxe betetzen dirala, ta Bizkai'ko aldun batzuek, orain egun gutxi, egin duten ikeñaldi batean, ontzat eman dutela euskeraren aldezko jañdun orixe.

3. Maipuruak Urkijo jaunaren idazki bat irakuñi du: idazki oñtan dasa Duke de Miranda jaunarekin egon dala, Lhande euskaltzañaren alde zerbait atontzeko; bañan *Ministro* bategana jotzea obe litzakela. Maipuruak Maura jaunari idatziko diyola agertzen du, ta Euskaltzaindia'k bayetz erantzun diyola.

4. *Eusker*a gure aldirozkoaren zuzentzañe iza-

teko, Euskaltzaindia'k Nazario Oleaga jauna izendatu du.

5. *Euskera* auxa iru ilabetetik beingoa, aurrerantzean, izango da: Arpidearen saneurri: Españan 10 peseta izango da: Españatik lekore 15 peseta; 6 peseta ordea *Eusko-Ikaskuntza*'ko bazkideentzat.

6. *Erizkizundi Irukoitza* zabaltzeko, ta beroni dagozkiyon lanak bea bezela erabiltzeko, eri guzietako agindari ta euskaltzaleai arauditxo bat eman zaye — Geyen lan egiten dutenen izenak Euskaltzaindia'k bere *Euskera*'n azalduko ditu. *Jaungoiko-zale—Euskal-Esnalea—Argia* ta *Zeruko Argia*'ri otoi egin bea zaye, auxa egiteko.

7. Urkijo euskaltzañaren beste eskutitz bat irakurri da, berearen batez Zaragüeta jaunarena bidalirik. Eskutitz oyen gaya Gernikako *Congreso Vasco* da. Biyak diotena, atsegin aundiz, entzun da, ta dakarten erizkizuna, bigariko batzaraldian, lenbailen atontzea, erabaki da.

8. Euskaltzain buruak *afijos vascos* deritzan bere lan edera irakurten jaraitu du.

Ta beste gai batzuek bigariko utzi-ta, batzaraldi oni, betiko otoi-taz, amai eman zayo.

Donosti'n, Aldundi-Jauregian, 1922'ko Ilbeltza' ren 27'an.

Auréz aipatu diran Euskaltzain berak bildu dira; urgazlerik batez. Azkue jauna maipuru.

1. Euskaltzaindia'ri Gernikako *Congreso Vasco*'n dagozkiyon lanen atontza:

a) Schuchardt, ta Uhlenbeck, ta Menendez Pidal'i itzaldi-nagusi-yetarako deituko zaye. Lenengoa etoriko ote dan zalantzan egon ezin ditekkelako, Euskaltzaindia'k Urtel-jaunari itzaldi nagusi bat egotziko diyo. b) Ikasbidetako lanak onela egotzi dira: *Fonética vasca* Navarro-Tomas jaunari. *Fonética gramatical* Gavel jaunari. *Semántica* Euskaltzainburuari. *Literatura vasca antigua y moderna* Urkijo jaunari. *Toponómastica* (histórica) Kanpion jaunari ta *Verbo sintético vasco* Albert Leon jaunari. d) *Sesiones* deritzan taldeko batzordeburu euskaltzainbat izango da. Talde ontako gayak: *Enseñanza del Euskera*.—*Enseñanza en Euskera*.—*Fomento del Euskera en las clases cultas*.—*El gran diccionario euskérico*.—*El Euskera y la Iglesia*.—*El Euskera y el Estado*.

Gaurtandik, talde ontako lanak artu ditezke. *Eusko-Ikaskuntza*'ra, Donosti'ra, bidali bear dira.

2. Euskaltzainburuak *afijos vascos*-en irakurtza jaraitu du.

3. Euskaltzainburu berak dasa, *Triangulación de Bizkaya* deitzen dan lana, angoxe Aldundia'k eskuartean dakařela, ta Aldundi'koak Euskaltzaindia'ren laguntza eskatzen dutela. Onek, gogo aundiz, lagun

egingo du; bañan lan oyen gayak osorik oraindik ez daudelako, Joñailerako laga da onetxen ardura.

4. Aita Zabala-Arana'k bere *Edesti Donea* Euskaltzaindia'ri agertu diyo, aletxo batzuek artzeko arén egiñik. Apaiz jaun langile oni bere lanari dagokiyon saritxo bat lendik Euskaltzaindia'k eman diyo, ta ez du, besterik eman bea' diyonik, uste. Auxe bide dala, Euskaltzaindia'k erabaki du: auferantzean beronengandik saria nai duten lanak, irar'kolara baño len, berak ikusi ta aztertu nai lituzke.

Ta beste gairik ez izanik, otoitzaz, amai eman zayo batzaraldi oni.

Bilbo'n, Euskaltzaindia'ren bein-beineko etxean, 1922'ko Otsala'ren 23'an.

Batzaraldian bildu ziran, ementxe aipatzen diran euskaltzain jaunak: Azkue, maipuru, Eleizalde, Urkijo, Lakonbe, Lande'etxe, Intza, Altube, Eguskitza, Olabide, Intzagarai ta Nazario Oleaga, ur'gazlea.

1. *Jaur'-sailak* erabaki abek daka'zki: a) Iraku'rtzen ikasteko lenengo ma'ako liburutxo bat azalzea, Eleizalde jaunaren ardurapean utzi da. b) Lekuona jaunari be'firo idatzi bea' zayo, bidali dezala lenbailen Durango'ko idaz-lanen bere aburua. d) Eleizalde jaunak Euskaltzaindia'ri eka'riko diyo bere *Zenbakiztia*, onetzaz ze' egin bea' dan erabaki bat artzeko. e) Aita Ariandiaga'ren *Geometria*, Olabide ta Eguskitza jaunak aztertu bezate. g) *Eusko-Ikaskuntza*'k lenengo

malako *Irakurtzaidatzitzaz* txosten bat nai luke, ta txosten au, Eleizalde jaunak Epaileko batzañaldirako ekañiko du.

Jaurtsailaren erabaki abek onetsi ditu Euskaltzaindiak.

2. Euskaltzañak, Euskal-idazti-izparingi, - aldizki'en idazpuru-laburpenak egiten gogoz jañdun dute, ta sail aundi bat egin-da gero, erabaki da, Urkijo jaunak oso-osoro egin dezakela lan auxe, ta batzañaldi ontan oñetzaz asmatu diran txañtelak beroni eman zaizkiyo.

3. *Ulhenbeck* jaunaren idazki bat maipuruak irakuri du. Jakintsu onek diyo, beretzat zorion aundiya ditekela euskaltzaleen artean Gernika'n izatea: gogo betez artzen duela bere bizkañ Euskaltzaindia'k jañ duen lana, ta bera ezin etoñi balitz, gaxotasunak utzi ez-da, lana ala prantzezkeraz ala españeraz bidaliko duela. Lanaren gaya auxe da: *Aglutinación y flexión*.

4. Azkue jaunak bere lan eder, *afijos vascos* irakurtzen jañdun du.

Ta beste gayak bigaramoneko batzañaldirako laga-ta, amai eman zayo oni.

**Bilbo'n, Euskaltzaindia'ren bein-beineko etxean,
1922'ko Otsala'ren 24'an.**

Euskaltzañak; goyan aipatu diranak eta Kanpion jauna: Urñazletatik: Nazario Oleaga. Batzañaldiari asipena eman zayo, betiko`otoitzaz. Azkue maipuru.

1. *Menendez Pidal* úrgazle jaunaren eskutitz bat irakuñi da. Geñnika'ko *Congreso*'rako gai eroso batzuek ageitzen ditu ta abetxek ondo aztertu ondoren, Euskaltzaindia'k deritza Geñnikako egunetako, *Mapa* izkeraketz bat egin bear dala: *jo-jau* aboskeraren al-dakuntzak azaldurik lenbizi; *neban-nuen nun' nuan* aditzari dagozkiyonak uñen; ta erderazko *mariposa* zenbat *itz-motaz* ogutzen dan esanik azken.

3. Beste gai bat ere aztertu, ta Geñnika'rako autetsi da.

Auxe da gaya: Euskalki baten erabitze bakañaren beañtasuna, berauxe Euskaleñi guziyan nagusitu dedin.

Gai auxe *Congreso*'ko egunetan itzaldi batez ageñtzeko arñdura, Altube jaunari egotzi zayo, ta Urkijo jaunari egotzi zitzayon lanaren ordain Altube'n auxe izango da.

4. *Antología de poetas vascos*, egiteko arazoa lendik egotzi zitzayen Urkijo, Lekuona ta Intzagarai jaunai. Urkijo jaunak, berari dagokiyan zatia laster ekañiko duela dasa. Intzagarai'k gai orñan ori dala, daitor... Lekuona jaunari idatzi bear zayo, egin due-naren galde. Euskaltzaindia'k, Gariñla'ren azkenerako lan onen gai guziyak bildurik nañ lituke.

5. Xabier Ibañia jaunari zoñionak agertu bear zaizkiyo, Iraizoz'en itzaldiak, lendabizi euskeraz egiten ditualako.

6. Aita Eusebio pranzezkotañak, berak zuzentzen duen ingitxo baten alde, laguntza nai luke. Lendik esana dauka Euskaltzaindia'k, onen laguntza loñtzeko, euskal ingitxo orek, ta beste edozeñek ere, erabakitako idazkera erabili bear dutela.

7. Apraiz bekaduna, Zurich'ko ikastaroa oraindik asi ez dalako, Paris'en egon ditek.

8. Euskaltzaindia'k *Gerhard Bäher* jaunaren euskaltasuna ikusirik, gaste azkar' oni zerbait diru ematea erabaki du, euskal-ianetan indar' aundiz jardun dezan. Diru ori bide, lan bat egotzi lekiyoke, ta Euskaltzaindia'ren gogokoa auxe litzake: *Schuchardt*'en *Baskische Studien* españeratu. Oretarako etzayo *Schuchardt* egileari baimenik eskatu bear, edozein itzultzerako emana dauka-ta.

9. *Eskutitzak*: a) Zaratamo'ko apaiz jaunak: alegin dagiyela euskeraren alde. Zorionak azaldu bear zaizkiyo. b) Gabel jaunak Gernika'rako lana gogoz artzen du. d) Berdin Nabaño'Tomas'ek. e) Gernikako Agustinoen aita nagusiyak dasa; bere agintepeko lkasgoan, ez dala euskeraren kalte ezer gauza txarik esan.

10. Euskal-idaztiyetan idoro ditezken adizkerak bear bezala jasotzeko, aurreko batzaraldian alako ingitxo-eredu bat somatu zan, Eleizalde'rena berau. Ori bide, bata ta bestien iritxiyak entzun dira; banan onetxen azken erabakiya datoñen ileko batzaraldietarako laga da.

Urango batzaraldiyak Donosti'n, Epaila'ren 30' ta 31'an.

Ta beste gairik ez da, otoitzaz amai eman zayo batzaraldi oni.

Donosti'n, Aldundi - Jauregian, 1922'ko Epaila' ren 30'an.

Emen aipatzen diran euskaltzañak batzaraldian bildu dira: Azkue, maipuru, Kanpion, Eleizalde, Urkijo, Lakonbe, Landeñetxe, Intza, Altube, Eguskitza, Olabide, Intzagarai; urgazlerik batez.

1. Eleizalde jaunak, berari eman zitzayon arazoaz auxe dasa: lenengo malako irakur-liburutxo a egiteko ardua, berak ezagutzen dituen iru irakasle emakumak gogo aundiz artuko dutela. Euskaltzaindia'k onetsi du.

2. Albert Leon'ek Gernika'n itzaldiya egingo due-la bere eskutitz batean dasa. Gernika'ko itzaldi nagusiyak *Uhlenbeck*, *Menéndez Pidal* ta *Urtel*-i egotzi zaizkiye.

3. *Jaur-sailak* aburutu ta onetsi du Euskaltzaindia'k auxe: Gernika'ko Batzaldi batera Bizkai'ko auzo-ikasgoak deitu, euskeraz idatzi, mintza ta irakuri dezaten nexka ta mutiak. Lau sari jariko dira: 25 pesetako bakoitza: bi mutientzat, ta beste bi neskati-entzat. Gernika'tik uruti diran ikasgoentzat auxe egikaitz-xamaña euskaltzañak deritzate. Ingurukoak bederik deitu bear dira. Eleizalde jaunak arazo onen ardua bere gain artu du.

4. Euskaltzainburu jaunak erizkizun auxe aita-tzen du: «Uri aunditxoetan Mundaka ta Gernika antzekoetan, euskera zabaltzeko zer egin dezake.» Euskaltzaindia'k onetzaz erabaki du: *Arcipreste* edo apaizburuai galdetu, zenbat ikasgo diran beren bar-

utietan ta bildu-ta jakin ezkeru, Euskaltzaindia'k gai
ortan zerbait egin dezake, edo beintzat tajuz asi.

5. Beste erizkizun bat Euskaltzainburuak irakur-
du: «Gure EUSKERA aldizkaria, zabaltzeko bideen
batzuk...»

Gai ontan ere apaizburuen erantzupena itxaron
bea' da.

6. Aurreko batza'aldian Urkijo jaunari eman zitza-
yon idazpuru-laburpenak egiteko lana, beronek azal-
tzen du. Euskaltzaindia'k ede'ki deritza, ta idazpuru
laburpen oyek Euskaltzaindia'ren euskal-lanetan era-
biliko dira.

7. Adiz-jokerak biltzeko ingi-eredua nolakoa izan
bea' duen, oraingoxe batza'aldian erabaki da. Bil-
keta au mendeka egin bea' da, XVI ta XVII mendeeta-
tik asi-ta. Ona-oraingo oredua:

SIGLOS XVI Y XVII

Flexión	} indeclinada } declinada
" indeclinada correspondiente	
Traducción	
Texto	
.....	
.....	
Dialecto (1).....	Variedad.....
	Verbo.....
Referencia documental	
.....	

(1) AN. BN. G. B. L. Z. c.

Ta beste gai batzuk bijaramoneko batzañaldirako utzi-ta, au, oiturazko otoitzaz, amaitu da.

Donosti'n, Aldundi - Jauregian, 1922'ko Epaila' ren 31'an.

Aurëan aipatzen diran euskaltzain jaun berak batzañaldira datoz; urgazlerik batez. Otoitzez, beti bezela, asi da.

1. *Eusko-Ikaskuntza*'k bidalitako *Irakultza-Idaz-tia* Eleizalde jaunak zerbait aztertu du, ta berak diyo-nez, erditan dauka oraindik. Urëngo batzañaldirako orën txostena ekañiko du.

2. Ariandiaga jaunaren *Geometria* Olabide jau-nak ez du osoro aztertu, ta bere ta Eguskitza jaunaren aburua urëngo batzañaldian azalduko da.

3. *Euskal-egunetan* egin zan idazle-batzaldiko epaileen aburuetan, Lekuona jaunarena utsean dago. Jaun oni bere aburua askotan eskatu zayo, ta ez du oraindik bidali. Beste epaileenak, Olabide ta Ormaetxea jaunena, aspaldi Euskaltzaindia'n daude. Onek arazo oni azkena eman nairik, auxe erabaki du: Ola-bide ta Ormaetxea jaunena aburuak eredutzat artu-ta, Azkue ta Eleizalde jaunak eman bezate azken-epai ori.

Lekaroz'ko Ikastetxean, ango euskal - azterketak ikertzera Intzagarai euskaltzaña bijoa.

5. *Eskutitz. Schuchardt* jaun jakintsuak bere batean dasa, ezin azaldu ditekela Gernika'n *Congreso Vasco* egunetarako.

6. Ostera ere aditz-jokeraren arloa euskaltzain artera badator. Urkijo jaunak dasa: XVI ta XVII Mendetako adiz-jokerategi bat aguro-xamar egin ditekela. Bayetz ere euskaltzañak deritzate. Oitarako *aufe-oar-bide* bat idatzi bear litzake. *Anteproyecto o plan de las formas verbales*. Oar-bide au egiteko ardua Lakonbe, Olabide ta Altube jaunak aritu dute.

Aditz-jokeren bilketarako, XVI ta XVII Mendetako idaztiak, onela banatu dira euskaltzain jaunen artean:

Azkue jaunari: *Refranes y sentencias*.

Euskaltzaindikoko lankide jaunai: *Kapanaga*.

Urkijo jaunari: *Merula - Marineo Sículo - Materre - Voltaire - Debocino escvara (Jean Haramboure), Los refranes del caballero de Vela ta Eguia Katholica (Bernard Gasteluçar)*.

Eleizalde jaunari: *Onsa hilceco bidia (Yvan de Tartas) ta Deboten breviarioa (P. D' Argaignarats)*.

Lakonbe jaunari: *Plegarioac, Refranes y poesías de Oihenart ta Jesu Christoren Imitationea (D' Arambillaga)*.

Eguskitza jaunari: *Leizaola*.

Olabide jaunari: *Refranes de Sauguis eta Mendi-buru*.

Altube jaunari: *Refranes de Garibay*.

Intza jaunari: *Catecismo de Beriain*.

Intzagarai'ri: *Manual devotioñezcoa, Noelac (Joannes Etcheberri), Catecismo de Richelieu de Silvain Pouvreau ta Philothea (Pouvreau)*.

7. Gipuzkoa'ko Aldundiari urteroko sorospidea eskatzerakoan, eskabidean ezañi bear da: Iztegiaren lanak ta Azkue jaunaren *Euskal atzizkiak* argitaratzeko eskatzen zayola sorospide orixe.

Ta beste gairik ez izanik, amai eman zayo batzafaldi oni oiturazko otoitzaz.

**Donosti 'n Gipuzkoa 'ko Aldundi - Jauregian,
1922 'ko Joñaila 'ren 27 'an.**

Leñoan izendatzen diran euskaltzain jaunak batzaraldian bildu dira: Azkue, maipuru, Eleizalde, Kampion, Lakonbe, Landeñetxe, Intza, Altube, Eguskitza, Olabide, Intzagarai; urgazlerik batez.

1. *Jaur sailak* erabaki ta Euskaltzaindia'k onetsi dituenak, abetxek dira. a) Aita Añiandiaga'k aurkestu duen *Geometria* ez da onetsi. Intzagarai'n bitartez lan orixe Euskaltzaindia'n agertu zan ezkeru, euskaltzain onek Aita Añiandiaga'ri erabaki auxe gaztigatu bezayo. b) Lekaroz'ko Aita Etxalar' urgazle jaunak *Erizkizundi Irukoitzari* dagozkiyon lanak bidali ditu. Aita beronek dasa, datoñen udara-aldean lan oyek beriztuko dituela, ta lengo lan ta eskeintza onetxegatik, berari eskeñaldiak agertu beñ zaizkiyo. d) Añeko batzaraldiyaren erabakiz, Euskaleñi'ko apaizburu edo *Arcipreste*ai beren barutiko ikasgoen zerenda eskatu zitzen. Añasate - Geñnika - Oñaroa ta Bermeo'koak erantzun dute, ta auxe izpañgietan azaldu beñ da, beste *Arcipreste* jaunak, orain arte erantzun ez dutenak, ikusi dezaten.

2. *Iker-sailaren* aburuz ta Euskaltzaindia'k onetsita, añerantzean eñderazko *poligono* esateko euskeraz *eñtz* erabili bedi, ta *edro* esateko beñiz *egal*. Elgezabal urgazle jaunak *Diccionario de la Rima* egiteko arñdura beregain arñu du.

3. Napañoa 'ko Aldundi 'ak Euskaltzaindia 'ri *3.000 peseta* sorozpidetzat emango dizkiyo. Beñi auxe euskaltzañak pozik entzun dute.

4. *Eusko - Ikaskuntza*'k Euskaleñi'ko *Mapa* bere ardurapean darabilki. *Mapa* oñen eñi, mendi, ibai ta abaren izenak artez ipintzeko, Euskaltzaindia areratu zan. Lan auxe onela zatitu liteke: Bizkaik'ko euskaltzainak Bizkañi'ko ta Araba'ko zatiak arteztuko dituzte; Gipuzkoa'koa, Olabide ta Intzagarai'k; Napañoa'koa, Kanpion ta Intza jaunak. Eñi baten izena bi eraz daforenean; bat idazten dana, bestea beñiz eñiak abotan darabilkiena; esate baterako, *Lemona Lemua - Zestona Zestua - Añona Añua*, *Mapa* oñtan euskaltzainak idazten dana bakaña jañi bezate, ez eñiak abotan darabilkien ori.

5. *Erikizundi Irukoitzaren* auñerapenerako auxe on litzakela deritza: Eñi nagusitan, beñtara euskaldunak biltzen diran egunetan, bateko ta besteko gizonak deitu, ta oyetañ *Irukoitzako* utsunak bete, oñetarako euskaldun-gizon oyek zerbaitez sariturik. 10 edo 20 pesetaz.

6. Olabide jaunak bere lan eder bat irakuñi du. Lan auxe lengo batzañaldian egotzi zitzayon. *Aditz-jokearen* bildegi-aureñtik joan beañ duen lana da; adibide-idazki bezela.

Ta beste gai batzuek bigaramonerako utzi-ta, oizko otoitzez, amai eman zayo batzañaldi oni.

Donosti'n, Aldundi-Jauregian, 1922'ko Joñaila'ren 28'an.

Len aipatu diran euskaltzain berak batzañaldian bildu dira: Azkue jauna maipuru.

1. Euskal-aditz-jokerak biltzeko, ingitxo batzuek

lendik egiñik daude. Aben eredua aurreko batzar-ageri batean dago. Euskaltzaniak onetzaz autuan jardun eta gero, auxa erabaki dute: ingitxo orien lenbiziko lehoan, *aditz-jokera* bakar bakar idatziko da, oraingo idazkeraz; *2^{an} aditz - jokeraren* erderazko itzulpena; *3^{an} aditz-jokera* ta bere inguru dauzkan itzak, idaztiyan dakañten idazkeraz, ta maritxo bat aditz-jokerari azpiyan jaririk; *4^{an} aditz-jokerari* dagokiyon aditza; *5^{an}* beriz, nondik aritu dan liburuaaren azalpuru-laburpena; laburpen au euskaltzain bakoitzak berak deritzan eraz oraingoz benepein jara dezake.

2. Aita Ormaetxea urgazle jaunari Euskaltzaindia'k euskal-laterazko gramatika egitea egotzi diyo. Iru edo lau idaztaldi Euskaltzaindia'ri bidali lizazkiyoke eredu edo ikerbidez bezela.

3. *Eskutitzak.* a) Poitiers'ko Ernault jaunak Lakonbe euskaltzainari dasayo: bere lan bat gogoz bidaliko lukela. Lan onen izena auxa da: *Las academias regionales, su institución, su desarrollo*, etcétera. b) Urtel jaunak bere eskutitzan dasa: bi lan dauzkala amaiturik; bata, *Mirada retrospectiva al pasado del euskera y esperanzas del porvenir*; bestea, *Días y semanas euskericos*. c) Wincle jaunak eskutitzaz Euskaltzaindiari agur ta eskeraldiak agertzen dizkiyo, *Euskera* gure aldizkaria artu, ta gure iskuntza maitearen alde lana egingo duela esanik. d) Daranatz urgazle jaunaren beste eskutitz bat irakuri da.

4. Maipuru jaunak bere lan ederaren *euskaltzizkiak* jaraipeñ beñ bat egin du. Gogoz entzun diyote euskaltzain guztiyak.

Ta beste gairik izan ez ta, oiturazko ofoitzaz amaitu da batzaraldi au.

Donosti'n, Aldundi-Jauregian, 1922'ko Oñila'ren 22'an.

Euskaltzaindia batzaraldian bildu zan, ta ageitu ziran euskaltzañak, abetxek dira: Azkue, maipuru, Eleizalde, Kanpion, Lakonbe, Landeñetxe, Intza, Eguskitza, Olabide, Altube, Intzagarai, urgazlerik batez.

1. Uriolabeitia'tar Amantzi jaunak agertzen duen gai bati erantzuteko, Euskaltzaindi'ak Eleizalde jaunaren txosten bat nai luke.

2. Euskal-laterazko izkinde edo *gramatika* idaztea Aita Oñmaetxea urgazle jaunari Euskaltzaindia'k egotzi zion. Urgazle jaun onek Euskaltzaindia'ren asmoa aurera eraman nai luke, bañan aurten astirik ez dauka. Urango urterako agintzen diyo. Poz-pozik entzun da auxa.

3. Eusko-lkaskuntza'ren Euskaleri'ko mapa Montaner jaunak Euskaltzaindia'ri bidali zion, eri, mendi, ibai, ereken izen-zerenda ondo-idatzia ote zegon jakin nairik, eta Euskaltzaindia'k aztertu ta berizteko esku-bidez. Euskaltzañak deritzate, lan au luzarokoa dala; bañan Geñnika'n mapa ori aurkestu nai dalako, Euskaltzaindia'k Montaner jaunari oraingoz emango dizkiyo eri-mendi ta ibai nagusiyaen izenak, ta guzikoa lana, beta geyago artu-ta, geroago bidaliko diyo.

4. Geñnika'ko Euskal - Batzaréan, Euskaltzaindia'ren arabera egin bea' diran mutil ta nexka koxkoren azterketan, iru mala izango dira:

1.ª Mala: Irakurtza ta idazkuntza, ta mail ontako

sariyak abetxek: 1.º 25 peseta, 2.º 15 peseta, 3.º 10 peseta.

2.^a Maġa: Lutelestiya ta Kristau-Ikasbidea; sariak: 1.º 40 peseta, 2.º 25, 3.º 15.

3.^a Maġa: Zenbakiztiya; sariyak: 1.º 50 peseta, 2.º 35, 3.º 25.

5. Aita Intzak dasa, Iruña'ko apaiz - ikastetxeko buruak euskerazko ikastola jaři nai duela, Gotzai jaunak ofetarako aukeratu duen-apaiz-irakasle baten ardurapean ipiñirik. Euskaltzaindia'ri galdetzen diyo: zorozpiderik ikastola oni eman lezayoken Euskaltzaindi berak. Onek erantzun diyo, gutxinaz 500 peseta zorozpidetzat emango duela.

6. Azkue Euskaltzainburu jaunak *euskal-atzizki*-en irakurtza jařaitu du.

Ta beste gai batzuek bigaramonerako utzi - ta, araudi-otoitzez amai eman zayo batzařaldi oni.

Donosti'n, Aldundi-Jauregian, 1922'ko Ořiġa'ren 23'an.

Batzařaldi ontan bildu diran euskaltzaiñak abek dira: Azkue, maipuru, Eleizalde, Kanpion, Lakonbe, Landeřetxe, Intza, Eguskitza, Olabide, Intzagarai, ta urgazletatik Belaustegigoitia Peřderika jaunā.

1. Gondra Sendalari jaunaren txosten bat irakuři da. Euskera - batasuna gai dakař. Euskaltzaindia'k onetazko txostenak bildu-ta dauzka, ta liburutxo batean argitaratuak. Ofetxegatik, ezin ezer esan ta erabaki dezake, gai onetxen bideak amaitu diralako.

2. Apraiz bekadun jaunaren eskutitz eta lantxo batzuek Euskaltzaindia'k irakurri ditu, ta onen erabakitzatza gerorako laga da.

2. Bilbo'ko *Cultura Vasca*'k Euskaltzaindia'ri ipui - batzaldi baterako eskubideak eman zizkion. Ipui batzuek saritu ziran, ta bat, Jauregi ta' Koldobika'rena oraintxen argitaratu da, utsunez ta aketzez josi-josi-ta. Ainbeste utzunekin dato'ren liburutxoak Euskaltzaindia'k ezin onetsi lezake, ta zabalkundebiderik ez diyo inolaz eman nai. Oretxegatik, oraingoxeko erabakiz, liburu ori irakurtza bidetik aienatu nai du.

4. Daranatz urgazle jaunaren eskutitzari erantzun bea' zayo; Bidaso'tik aruzko idazle, izpa'ngi ta aldizkariak, Euskaltzaindia'ren idazkera artzen ez badute, ez dutela beronen laguntzarik izango.

5. Saro'ihandy urgazle jaunak, Oh'ienart'en izkinde edo gramatikatzaz Ge'nika'n itzaldi bat egingo duela dasa. Poz-pozik bayetz Euskaltzaindia'k erantzun lizayoke.

6. Durango - Be'gara ta Mungia'ko apaizburu edo *Arcipresteak*, beren ba'utiyetan diran ikasguen izen-ze'enda bidali dute, ta Euskaltzaindia'ren eske'al-diyak agertu bekizkiye.

7. Aita Lezo'k Euskaltzaindia'ri ipuin-xorta bat, azterketarako, bidaltzen diyo. Eze' erabaki ba'ño len, Aita Intza'k oretzaz txosten bat beka'.

8. Durango'ko idazti-batzaldian saritu ziran idaztiyak azte'rtzeko lana Aita Olabideri egotzi zayo, ostein argitaratu ditezen.

9. Aita Olabide, Lakonbe ta Altube, *aditz-joke*-

ra'ren idazki-aurena egiteko, lendik aukeratu-ta daude, ta lan ori len bailen amaitzeko bide ta kemen egin bea' dira.

10. Azkue jaunak *Euskal-atzizkiak* irakur'i ditu.

Ta beste gairik izan ez ta, araudi otoitzez amaitu da batza'aldi auxe ere.

Donosti'n, Aldundi-Jauregian, 1922'ko Garaga'ri- ila'ren 26'an.

Il'eroke batza'aldian bildu diran euskaltza'nak, abek izan dira: Azkue, maipuru, Kanpion, Urkijo, Lakonbe, Lande'retxe, Intza, Altube, Eguskitza, Olabide, Intza-garai, ur'gazlerik batez.

Araudi-otoitzez batza'aldia asi da.

1. Aita Intza'k, Iru'ña'ko Apaiz-ikastetxea'n euske-razko ikastaroa ja'tzera dijoazela, diyo. Lendik Eus-kaltzaindia'k erabaki-ta dauka 500 *peseta* ematea, ikastaro oni laguntzeko. Irakaslea aukeratu-ta dago. A'rayoz'en dagon apeza da: Esteban Ira'ñeta jauna. Jaun onek or'dea ikasle izatekotan, bizipide on bat utzi bea' du, ta ur'iyago bizi. Aita Intza'k Euskaltzain-dia'ri galdetzen diyo: 500 peseten or'dez, 1.000 eman ote dezazkiken. Euskaltzaindia'ren erabakia: Napa'ro' ko Aldundia'k agindurik dauzkayon 3.000 *peseta* eskuratu laxte'r, Euskaltzaindia'k gogoz emango ditu 1.000 *peseta*, Iru'ña'ko euskera-ikastolarako.

2. Aita Intza beronek, naigabez beterik azaltzen du, zenbat eta zenbat euskera galtzen dijoan E'roi'ba'r, Esteriba'r, Artzeiba'r ta beste Napa'roa'ko e'rki askotan,

ta euskera zuzpeitzeko zerbait entzungari egin bear litzakela. Euskaltzaindia'k ikeraldi bat araxe egin dezake; bañan ori gerfa baño len, batzorde bat auke-
ratzea on litzake, onetxek aurre-lanak gerfu ditzan. Batzorde onen buru Aita Intza bera izan bedi, ta Batzarikideak, Napañoa'n beñtan, aukeratu bitza.

3. Kristau-ikasbidea, baztandarez ipintzeko lana Aita Intza beroni egotzi zayo.

4. Gerfika'ko Batzararoan. Bizkai'ko auzo-ikas-
tetxetako mufil eta neskatiletik bat edo bi, angoxe
azterketara, etori bitez.

5. Montaner jaunari bere *mapa*'ren zatitxo bat,
(batez ere, Jaizkibel eta bere inguruko bazter-izene-
tan) ondo ipintzeko Intzagarai euskaltzañak lagundu
bezayo.

6. Aita Soloeta-Dima'ren eskutitza irakuri da.
Onetzaz euskaltzañak luzaro itz egin dute, bañan
urengo batzaraldirako erabakiya utzi da.

7. *Euskal-atzizkia*'ren lana maipuruak irakuri du.

Ta otoitzaz, amai eman zayo batzaraldi oni.

Donosti'n, Aldundi-Jauregian, 1922'ko Garagar- ila'ren 27'an.

Aurreko Batzaraldian aipatzen diran euskaltzain
berak bildu dira; Azkue, maipuru. Beronek egin ditu
araudi-otoitzak, ta asiera eman zayo batzaraldi oni.

1. Aita Soloeta-Dima'ren eskutitzaz oster a ere lu-

zaro itz egin da, ta auxe da erabakia: Aita Soloeta'ren lengo nayan, Euskaltzaindia gogotsu dago; Soloeta'ren alde edo kaltez letozken idaztiyen epaile, Euskaltzaindia izango litzake, ta egokiyeu leritxaken lanari, saria eman, bañan orain beñi-beñi azaltzen duen naya (Euskera batasunaz oben idatzi duen txosten egileari saria eman) Euskaltzaindia'k ezin aurrea eraman lezake.

2. *Aditz-Jokera*'ren Bildegia auñez eraman beñ duen arkibide-lana, datoñen Agoñ'erako, amaiturik bego.

3. Aita Intza'k aztertu du Aita Lezo'ren lan bat. Aldeauñez azterketa au egin-da, idazti beñ oñek Euskaltzaindia'ren onespenu azalean agertu dezan. Aita Intza'k diyonez, alako akets batzuek, lan oñtan, arkitzen dira noski; bañan abetzaz luze itz-egin ondoren, auxe erabaki da: Onespenu eman, aita Intza'k egileari oarpen batzuek egin ezkeroz.

4. Bizkañ'ko auzo-ikastetxetan *Lutelesti'rik* edo Geografia'rik ez oñen da. Euskaltzaindia'k oñtan ardua artu beza, lenbailen izan dezaten.

5. Aita Polikarpo gure bekadunaren eskutitza maipuru jaunak irakuri du. Euskaltzañak gogoz entzun dute.

6. Maipuru beronek bere lan edeñ (*Euskaltzizkiak*) irakuri du.

Ta besterik izan ez da, oñturazko oñitzez batzaraldi au amaitu da.

"BAI TA EZ" ADITZ-AURÉAN

AZKUE JAUNARI ERANTZUNA

1. Aditz-aurean baño «aditz-irabiatu-auren esatea zeatzago edo - litzake» diñost Euskaltzain - buruak. Ezetzik ez diñot; baña «irabiatu» ori, «conjugado» adierazteko, labatik arako opila da-ta, orixegaitik ez neban erabili. Itz ori erabili ez aŕen, neure lenengo txostenean auzira nenkaŕen aditza, irabiatu edo notiñez mugatua zala argi asko egoan; augaitik, aditz-auretik lekora, gure «bai ta ez» erderazko «sí ta no» baño besterik izan daitekezan ala ez, aitatu be ez neban egin.

2. «Edo bakaŕik edo aditz-auretik dabiltz beti», esan neban; baña aditz-auretik doazan bakoitzean, aditzari ikutzen dautsela ta bien bitaŕtean beste itzik ezin saŕtu daitela: au be iñoz eta iñon ez dot esan. Bien bitaŕtean beste itzen bat edo batzuk bein baño saŕiago saŕtzen dirala, eredu baŕi bila ibili barik be, neuk neronek agerbidetzat aitatu nebazanak argiro darakuse; baña naiz ori egiten danean naiz aditz mugea darabilgunean, «bai ta ez» aditza joten ez aŕen, bere auretik doaz eta berari dagokioz.

3. Erderazko «sí ta no» aditz-aufizkiak izango diran egunean, gure «bai ta ez» be oŕelako zerbait izango dira; baña bien bitaŕtean, ez». Au idatzi nebalata, Azkue jaunak abarots andia darabil; baña zetan ez dala. Euskerea, atzizkietan ez, baña auzizkietan eŕderean baño be uŕiago da-ta, gure «bai ta ez» auziz-

kiak izatea érderazko «sí ta no» órélako zerbaít izatea baizen eziña ta, beaí ba-da, eziñago zala neritxon; augaitik, érderan izan ezin daiteken gauza ori be lenago izango dala ta gure «bai ta ez» aditz-aufizki izango *diran eguna urun dagoala adierazteko asmoz, idatzi neban ori; baña érderan ez dan gauzarik euskeran be ezin izan daitekela ta érderea, gaztelerea batez be, euskerearen *neurí* ta eredutzat artu beaí dogula, amesetan be ez yat iñoz neure burura etorí. Norberak nai dituan gayak auzira ekaí; yibitea eskuan artu ta yibitotsa ateratea egiñen éreza da: éreza baizen zuzena ba'litz, nire burkideak egin dauan ori ondo legoke. Ziñez, erderan ez diran gauza asko euskeran izan daitekez; órétan batera gagoz; baña euren buruen jabe diran eta bakoitza bere aldetik azke la jarein dabiltzan itz oneik, naiz érderan naiz euskeran, aufizkiak dirala, ori erakutsi ta on egin beaí litzate.

4. «Euskalari geien-geienak-diño Azkue jaunak-aufizkitzat erabili dabez».—Ériak aditzari iratsi dau-tsazala-ta, idazle askok be órélantxe idatzi dabez; au neuk autórtzen neban; baña aufizki etsi ebezalako ala ériaren oguzkerea idatzietara eroan ebelako izan ete-da ori? Aufizki diran ala ez jakiteko, buru-auste andirik ez ebela erabili dirudit. Añibaíok, esaterako, bere Esku-Liburuan: *nor tzara zu? egin tzaítez: alan tzalakoa: il tzan* eta beste berein órén antzeko idatzi ébazan, ériak órélantxe esaten dituala-ta beste barik.

Óraitik be, beste euskalari batzuk, eta bikañenak atan be, ériari onetan ez dautse jaíaitu. Mogel zaíak batzuetan bai, beste batzuetan ez. A. Bartolome'k «ez» aditzari bein be ez eutsan iratsi, nik dakidala beintzat. Axulaí'ek, aditzaren lenengo igidiñean ériak

egindako aldakuntzak aritu ebazan; baña «ez» ori maratxo baten bidez, sañi askotan aditzetik berezi ta aldendu be bai: *ez-takiana*, *ez-tuena* (42), *et-zakitzan* (43), *ez-tirela* (50). Mendiburu'k «z» bi alkarñen jañai doazanean izan ezik, beste inñoz be aditzari ez eutsan iratsi. «Ba, bai ta ez» aditzetik berezteko, sañi bitañ-tean maratxo bat ipiñi eban: beste batzuetan ezer bez: *ba-duk*, *ba-naz*, *deus ez bat bai-liz* bezela: *ez-da*, *ez nintzan gaur* (Ot. I, 132) *ez-pa-lu*, *ez-genike* t. a. Euki doguzan idazlerik onenak «bai ta ez» aditz-añizki etsi dabezanik ez dirudi.

5. Eñiak «ez eta bai» aditzari irasten dautsazala ondo daki Euskaltzain - buruak ¿Zelan ete - daki? «Aotsen alkar jotetik aldakuntzazko ostagiak soñtzen direalako».—Ondo dago: baña *notaki*, *notiño* ta beste oñelakoez gañera, «*nor tzan*, *il tzan*, *egon tzan*» eta beste onelako askotan be, aldakuntzazko *ostagi* oñeik (fenómenos fonéticos de permutación) euskal-eñiak sortu-arazi ditu. Itz bi oñeik, bat bai'liran eñiak oguzten dituala dakigun baño ziuñago ba'genki be ¿alkarñi josita idatziko ete-geunkez? Eñiaren oguzkeran aldakuntzazko *ostagia* dakusgula-ta beste barik, lenengo itza bigañenaren añizki dala esaten ¿nor ausañtu daiteke?

Azkue'k aitatzen dauskun aldakuntza-*ostagi* ori añizkiak egiteko beste ba'litz, berak añizkitzat ez daukazan itz asko be emendik añera aintzakotzat aritu ta erabili beañ izango leukez. Aldakuntza-*ostagi* onek lañegi darakus, eta-lañegi darakusalako, añizkia zein dan oñ ezin ezagutu geinke.

Eñiak edonon eta beti, sañien darabiltzan itzetan aldakuntzarik andienak sañtu ditu. «Oñez goaz, itxa-soz daroagu, eznez beterik» esaten dira; baña oñelako edozein baño aditz irabiatu-añean «ez» askozaz be

sariago doa, gorputzez mengelago da, bere ikuṛpe-nak be aditzari uragotik ikutzen dautso; augaitik, besteok soṛtu ez dabezan aldakuntzak egiteko, auṛizki (prefijo) izan beariḱ ez dau euki.

6. Bayetza adierazo nai dogunean, aditz irabiatu-aurean be «bai» idatzi beari geunkela niṇoan nik: Azkue'k, naiz bayetza naiz baldintza adierazo nai dogula, bietan bardin, bietan «ba» idatzi beari dala diṇo, euskaldunik geyenak «i» barik diṇoen bayetz-itiz ori aditz-auṛizkia dala-ta. «Mai, zai» ta beste onein antzeko itzai, aditz irabiatu-aurean joan aṛen, euske-rearen jabe dan eṛiak euren «i» ori ez dautse kendu; «bai» ri, ostera, auṛez, tokirik geyenetan. ¿Zegaitik? «Itz gitxitan-diṇo- *bai* auṛizki dogulako, besteok bariz auṛitz bai ta auṛizki ez». — «*Ez*» auṛizki da—esan dau lentxuago. Zegaitik? «Aldakuntzazko *ostagiak* sortzen diṛuelako»: «bai» be auṛizki da, diṇo orain; baṇa ez aldakuntzazko *ostagi* oṛeik sortu daroazalako, aditz-aurean bere azken izkia (letra) galtzen daualako baṇo. Batean augaitik, bestean origaitik eta beti, geure aburuari eutsiteko ondo datoṛenagaitik: bide au aṛtu ezkerro, zenbatnai auṛizki eskuratu geinkez. Itzen alkar jotean, auṛetik doanak izki (letra) bat galtzea, auṛizki izateko ori naiko ba'litiz, izkin (silaba) osoa galtzen daben itzak, auṛizki ta erdi gitxienez litzatez eta onelan, «*ikustot*»'en asi-ta, Azkue'k aita-tzen daustan Finis terræ'ra eldu baṇo len, auṛizki-aṛantzu izugaria egingo geunke.

7. «Bai ta ez» soil-soilik safi darabilguzan ezkerro, euren buruen jabe, euren eskuko direala iṇok ezin ukatu daike.

Baṇa «ni, gu ta zu» be-diṇo Azkue jaunak-euren eskuko dira eta ori ta guzti be, aditzari ezaṛten dautsaguzanean, muṛiztuak darabilguz: *nago*, *gagoz*,

zagoz esan eta idazten dira, ez «*niago*, *guagoz*, *zuagoz*».—Bai; baña «*nago*, *gagoz*, *zagoz*» oneik «*niago*, *guagoz*, *zuagoz*»-en laburpenak ete-dira? Aditz-era oñeik atondu ta egiteko izen-ordekoetan daukagun lenengo igidiña erabili zala argiro dakusgu; baña igidin ori bakañik ala izen-ordea osorik oñetarako artu zan... ¡batek bayakit! «*Ni*, *gu* ta *zu*» gaz egindako aditz-erak baño «*na*, *ga* ta *za*» gaz egindakoak obeto dirudie. Dana dala, aditz-era oñeik «*ni*, *gu* ta *zu*» gaz atonduak ba'lira be, *ni nago*, *zu zagoz* t. a. esaten doguz-ta, aditzean euren ikuñpeña aldatu ta beste iñarkun bat artu dabe: augaitik, «batean *ni*, bestean *nago*; batean *gu*, bestean *gagoz*» idatzi añen, itz berbera ikuñpen bardiñaz era bitara idazten dogunik iñok ezin esan daike. Ostera, batean «*badator*», bestean «*bai*, etori da»: batean «*badā*», bestean; «*¡ori bai dala gizonaren zentzun!*» idatzi ezkeror, *itz berbera ikuñpen bardiñaz era bitara idatziko geunke*.

8. «*Eztabaida*» darabilgun *euskaldunak* «*eztabada*» darabilenak baño geyago gareala: «*bai*» ori gure bayetzari indar geyago emoteko erabilten dogula: Lekeitio aldean aditz irabiatuaren aũean be «*bañ*» ori osorik entzuten dala Azkue'k autoñtzen dau. Aitañzen dituan «*baizin* eta *baiz*» umeak erabilten dabez, «ezin eta ez» diñoanari bere antzera erantzuteañen eta auzi onetan aintzat artzekoak ez dira. Lekeitio aldean be «*bakigu* ori *emakumia*, *bakigu*»: *bakixu?* ta olañoak erabilten direala...? Bai; baña «*ba-dakigu*»-ren ordeñ «*bakigu*», *ba-dakixu*-ren ordeñ «*bakixu*», *ba-dakañ*-en ordeñ *bakañ*... idazten asi ba-gaitez, «*baiz eta baizin*» oñein Babel'era joan beañik ez dogu izango, Babel andiagoan sañtuko gara ta. Eñiak diñoñan leñ idazten ezpa-doguz, ostera, *euskerearen jabe dan eñiari* ez dautsagu jañaitzen eta aditz irabiatu-aũean,

erriari atsekaberik ez emoteaŕen, «bai» idazteko bildur gareanok jona emen erriaren aurka!

9. «*Bada*»ren ordezt «bai-da» baño askozaz be toki geiagotan esaten dau erriak «*gosia*, *gosea*»ren ordezt, «*eskue eskua*»ren ordezt eta, au gora-bera -diño Azkue jaunak—batasunera eltzeaŕen guztiok aintzat arŕu doguz: «*gosea*, *eskua*».—Gosea, besoa, eskua ta onein idekoak baño «*gosia*, *besua*, *eskuba* naiz *eskue*» euskaleŕian zabalago dabiltz: baña itz bakoitza era bitara idazteak nastea baño besterik ez dakaŕela-ta, «*gosia*, *besua*, *eskue*» diñoen euskaldunai jaramon barik, itz oŕeik eta euren antzeko beste enparau guztiak, osorik eta aldatzeka idatzi beaŕ ei-doguz.—Ondo dago: baña batean *gose*, bestean *gosia*; batean beso, bestean besua t. a. idaztea gauza zuzena izan ezik, orain «*bai*», gero «*ba*»; emen «*ez*», bestean «*e*» idaztea ¿aburu zuzena zelan izan daiteke? Jakin ete-lei?

10. Neure lenengo txostenean birŕitan gitxienez niñoan; lentxuago be esan dot; baña auzi au bere sennetik atera ta nire burkide kementsuari bildur-ikarea saŕtu dautsan *Finis Linguæ*’ra iñok eroan ez dagiantzat, orain baŕiro diñot: Aditz-irabiatu-aurean dantzugun «*bai*» (*ba*) ta jarein dabilan beste «*bai*» ori, nire eretxiz itz berbera ta ikuŕpen bardiñaz darabilgun itza da». **Itz bakaŕa, ta ikuŕpen bardiñaz darabilgun itza, ¿zer dala-ta idatzi beaŕ dogu batean batara, bestean bestera?** (4º). Azkue jaunak, lenengo «*barausteko*», gero «*amabi*, *amairu*, *ogetabi*, *ogetiru*» t. a. aitatzen daustaz, aleman ta guzti. Aitatze oneik, nire aburuz, arira ez datoŕz. «*Barau* ta *barausteko*’k ikuŕpen bardiña ba’leukê: *amar* eta *amairu*, *ogei* ta *ogetabi*’k gauza bat adierazten ba’leuskue ta itz berbera ba’lira: «*banaz ibili ta ibili naz bai*» diñogu-

nean, lenengo «ba» arek eta bigaŕen «bai» onek gauza bat adierazten daben lez, orduan bai, arira letoŕkez; baña «*barau ta barauſteko, ogei ta ogetabi, ikuŕpen berezidun ikuŕ bereziak*» dira-ta, auzi onetatik landa dabiltz.

Alemanak izkuntza-gayetan be, jakitun-ospe andia dauke; baña «*barau ta barauſteko*» gauza bat dirala; «*amar, amairu*» beste dala erakutsi ta on egingo dauskun alemanik ez dago: augaitik, itz oŕeik eta euren ideko beste enparau guztiak aldatuxe idatzi aŕen, *itz berbera ikuŕpen bardiñaz era bitara idazten dogunik iñok ezin esan daike.*

11. Eŕiak zabal darabiltzan eta guk zuzenetsi ezin geinkezan «notiño, notaki» f. a. egin ditu; baña «nok diño, nok daki» ta onein idekoak oguz-gaitzak dire-alako egin ei-dau eŕiak naste ori. «Bai-daki, bai-datoŕ» eta onako besteak oguzteko eŕezagoak ei-dira, ta eŕiak «*bai*»-ri bere «*i*» ori kendu ba-dautso, beste zioen bategaitik izan ei-da: aurizkia dalako, noski.— Oguzteko eŕezagoak ala gaitzagoak diran ez-dakit: ez aetan, ez oneitan nik gaiztasun andirik ez dakust; baña oguzteko gaitzak diran itzetan baño bere ezpantetan saŕien darabiltzanetan eŕiak aldakuntza ta labuŕpen geiago egin dituala edonok daki. Aditz-irabiatu-auŕean be eŕiak «bai» ori saŕi baño saŕiago erabili beaŕ izan dau ta bere «*i*» kendu ta «ba» egiteko «i» ori auzoko txara izan beaŕik ez egoan: itxitasun pizka bat naiz labuŕ-zaletxu izatea oŕetarako naiko ta laŕzan. Ziñez, «bai-dauko» tik «ba-dauko»-ra etoŕi zan eŕi labuŕ-zaleak, «*baauko, bauko ta beuko*» be lasteŕ egin ebazan.

12. Bizkai ta gipuzkoerak ez dauken eta beste euskalkiak eŕderazko «*pues*» adierazteko darabilen aurizkia «*bait*» dala autoŕtzen dau. Azkue jaunak.

Oñtik euskalkien arteko naste txarēn bat sortuko etezan bildurēz ebiltzanai bildur ori kendu dautsela dirudi; baña aditz - irabiatu - aurēan «bai» osorik idatzi ezkerō, bizkayeran zalantza-bidea ipiñiko geunkela diñost, bizkayeraz beste eukalkiok ez dauken eta «bai» oregaz egiten dogun aditz-era bat darabilgu-ta: «bai' letořen», *como si él viniera*: «bai' litzan», *como si fuera él*.—Lenengo ta bein, idazle zâretan aditz-era au *legez, legetxe*, edo *bezela*» harik bein be ez dot idoro: Lapurā bailitzan legetxe (Añib. Esk. Lib. 217): esan izan bailituzan legez (218). Eta galdu zuk au guzia deus-ez bat bai-liz bezela (Mend. Otoitz I, 134) Bañutia'ren: «lasta-sakua bainintzan *ala*», orelako zerbait dala dirudi. Bigarēn, Bizkai'ko eñi gitxi batzuetan aditz-era au «*legez, legetxe*» gañeratu barik be erabilten dabe euskaldun batzuk; baña irugarēn notiñaz baño ez dautset iñoz entzun eta irugarēn notiñaz naste-biderik ezin daiteke. Beste notiñekin erabili nai ba'gendu be, naste andirik ez letořkela dirudi «*Egin ez daigun*», para que no lo hagamos; «*ez daigun egin*», no lo hagamos, direan lez, *etorfi bai'nintzan*», como si hubiese venido yo, «*bai nintzan etorfi*». sí vine, izango litzatez. Nozbait nastea ba'lekar be, naste ori kentzeko *ikuř bari bearik ez daukagu*. Aditz-era au baldintz-era berbera da, «*n*» atzizkia gañeratuta beste barik: baldintz-era ořetan, «*ba*» aditzetik berezteko, idazlerik geyenok aspaldion darabilgun eta erabili bear dala dirudian ikuřa bera, era onentzat be naiko litzate ta egoki letořke.

13. «*Bai'ren orde z ba* idatzi ezkerō, zalantzadun idazkerak legokez eta esakunaren amaira eldu arte beintzat, zelan irakuři be ezin jakin geinke.» Neure aurēko txostenean ori esan eta erakutsi neban. Euskaltzain-buruak ori autořtzen daust; baña *berarizko*

ikuř baten bidez oker ori zuzendu leikela-ta, «bai» ařtzero ez dago. Ikuřa ipiņi ezkeru, baldintza dikuřan «ba» ta bayetza adierazten dauana, ezautu ta berezi daikeguz: baņa *badator*’en «ba» ori «bai»’ren orde z dagoala adierazteko, areri «i» gaņeratzea baņo ģikuř oberik ete-dago? ĢEz alda ori ikuřik onena, naiz idazteko naiz irakuřteko beste edozein beizen eřeza ta, beař ba-da, eřezagoa? *Ikuřen bat erabili beařean gagozala autořizen dogun ezkeru*, orain ařte iņok erabili ez dauan ikuřa asmau ta erabili baņo, eřian bizi dana, eřiak berak darabiļana ařtu ta erabili ģobe ez ete-da? Eřizale ei-gara! Eřiak berak nonbait darabiļan ikuřa ařtu dagiana, ori itxi ta beste bat asmau dagiana baņo eři-zaleago dala deritxot.

14. Gu ezkara osozale—diņo Azkue jaunak—eřizale gara gu. Eřiarenak gara, eřiarena da gure izkerea. Euskarearen jabe dan eřiak aditz-irabiātu-aurean, bayetza adierazteko be, «ba»-beste «bai»-ori baņo askozaz zabalago darabil—Ni be edonoz eta edozetan ez naz osozale; baņa itz osoa ařtzeu berarizko zioa dakustanean, ģzegaitik ez? Euskeraren jabe dan eři onek ba-daki, ba-darabil eta onelakoai luzegi-edo eretxita, *baaki, baki, babil, bator, bakař, bauko* eta beste onelako labuřpen asko egin ditu ta berein idazlek eřiaren labuřpen oreik idatzi be egin dabez: *bauko, bago* (Arzad) *baazaut, baakus, baakit* (Aņibar): asiera *bauka* (Bart). Euskeraren jabe dan eřia aureago be joan da: «ba» ori batzuetan bere «a» zearo kendu, beste batzuetan aldatu egin dautso: *beukan, bekian, beeban, beban*. Anbat idazlek, ģitxiago ez izateařen, eřiaren labuřpen eta aldakuntza oneik diran lez idatzi dabez: «Entzun *beeban*, ikusi *beeban, beekian, beegoan, beeroyen* (Bartol): biotzik *ezpeukan* (Aņibařo): birmiļa ařain *bėbala; beeroen olař zařa*

iltera: egiten *beustak* (Zabala). «Eriak zerbañt era bitara darakuskunean—diño Azkue jaunak—ikusidaugun zein dan bere jokerarik andiena».—Gure eriazen joke-
rarik andiena zein dan agiri da: sari ezpanetan dara-
biltzan itzak moztu ta laburago egiteko jokerea dara-
kus: lenengo «bai» moztu eban, gero «ba» be moztu
ta aldatu egin dau eta aditzari be aur-izkiña kendu
egin dautso bein baño sariago. «*Ba-daki, ba-dator,*
ba-dakar t. a. baño *baki, bator, bakar* t. a. euskel-
dunen artean zabalago dabilz; eriazen jokerarik an-
diena aintzat artu ezkeru, aek laga ta oneik erabili
beñ doguz; baño oneik «bai» ezeze aditza bera be
murtzuta dauke-ta, euskalitzia edo gramatikara eroan-
go ete-doguz?

15. Nire aurreko txostenean gai bi batera nerabil-
tzan: lenena, «bai ta ez» osorik eta aldatzeka idatzi
zuzenago da: bigarrena, naiz aldatzeka naiz aldatuxe
erabili, aditzari josi barik idaztea obe litzate. Osorik
idatzi ezik, itz berbera ta ikuñpen bardiñaz darabilgun
itza era bitara idatziko dogu: bayetza dikuñan «*ba*» ta
baldintza adierazten dauana berezi al-izateko, berariz-
ko ikuñen bat asmau ta erabili beñen gagoz. Bayetza
ta ezetza dikuñen eta ikuñpen bardiñaz banezean edo-
noz darabilguzan itzok, aditz-aurizkiak direala ezez
esaten da; baño esatetik ori on egitera bide luzea dago.

16. Azkue, nire aiskide ta euskalari bikañak,
bere eriko «bai» laga ta oren ordezt «ba» erabilteko,
daukan ziorik andiena, auxa da: *Usus quem penes*
arbitrium est et jus et norma loquendi. Au idatzi
eban beñola Orazio ospetsuak; baño Kintiliano'k (au
be ez zan mikearen azken umea) oreri buruz esan
eban: *Necessarium est iudicium. Usum et consue-*
tudinem sermonis vocabo consensum eruditorum;
sicut vivendi, consensum bonorum. Onetan be, zen-

*tzun ona beař da. Bizitzéaren eredu, onen bizikerea dan lez, izkuntzen neuři ta eredu be jakitunen erizkidetasuna, idazle onen idazkerea da. Gure antziñako idazleak euskera irakasteko asmoz bein bez; beste zerbait euskeraz irakasteko asmoz idatzi eben beti eta bakoitzak ofetarako ondoen eritxon eraz: augaitik-edo euren artean, eskuetan darabilgun gai onetzaz, erizkidetasunik ez da agiri. *Necessarium est iudicium!* ofetan nago. Adimena zořoztu, gaya sakondu, batera edo bestera idaztetik euskereari letorkiozan onera ta kalteak ondo oldoztu ta beretzat onuratsuen dirudian erea autetsi bedi; baña «nire uste ta guraria aintzat arfu ta bere azken-ondorenetara eroan ezkeror, *esateko, zořoztaři, bazkaldu, erabilten, zoragari* t. a. darabilguzanez ezingo geunkezala erabili» ez begiket, ařen, iñok esan, ori ames utsa baño ez litzake-ta. Idazkereaz batera euren ikuřpena be aldatzen daben itz ofei bakean itxirik, safi banezean darabilguzan «*bai, ez*» ta aditz-irabiatu-auřean bayetza ta ezetza dikuřen «*ba, e*» itz berberak ez dirala, ikuřpen bat eta bardiña ez daukela on egin begigu, ta ori ezin ba'leu, itz berbera, ikuřpenez ezetan be aldatu barik, era bitara idaztea gauza zuzena dala irakutsi begi.*

EGUSKITZA

Lekeitio'n 20 - V - 1921.

CUESTIONES FONÉTICO-ORTOGRÁFICAS

PRELIMINARES

Antes de entrar a exponer fenómenos fonéticos de uso no absolutamente uniforme entre los vascos, conviene fijar normas mediante las cuales pueda la Academia admitir algunos de estos fenómenos como leyes obligatorias.

1.ª Fenómeno usado sin excepción en un dialecto será observado en escritos redactados en él, aunque en otros dialectos tal fenómeno no esté en uso. Por ejemplo, los bizkainos *arébea* y *direala*, el interrogativo bajo-nabarro y suletino ¿*xin dea*? (por *da* + *a*) y las permutaciones bizkaino-guipuzkoanas de *x* y *t* iniciales en *tx*: *txeñi* dimin. de *zeñi*, permut. de *xeñi*; *txalo* permut. de *ñalo*, *txu* permut. de *ñu* saliva (dimin. de *tu*), etc.

2.ª Fenómenos, que solo se usan en algunas comarcas de uno o varios dialectos, no serán observados cuando sus opuestos sean más conformes al genio de la lengua, como por ejemplo: *zurixe* por *zuria*, *uaña* por *oaña*, *abindu* por *agindu*, etc.

3.ª Al recomendar el uso o bien la abstención de ciertos fenómenos particulares, la Academia tenderá a que cada uno de los cuatro dialectos literarios sea mejor comprendido de los demás vascos, capacitándose así para poder llegar a ser la lengua literaria.

4.ª Fenómenos comunes (1) en cuanto a su ex-

(1) Véase en el folleto *Fonética vasca* la inconstancia de las leyes fonéticas, página 28, párrafo II.

tensión dialectal, pero particulares léxicamente (es decir, que en unas palabras se usan y en otras semejantes no), serán observados en las palabras consagradas por el uso. Por ejemplo, la *ri* pierde su *i* y permuta la *r* en *l* en vocablos como *gari*, *ugari*, *bazkari*, *apari*, *gosari*, *eskari*, *eri* (*galondo*, *ugaldu*, *bazkalauře*, *apalondo*, *gosalordu*, *eskalmái*, *elbañi*) y no en *uri*, *zuri*, *zori* (por ejemplo, *Uriarte*, *zuritu*, *zorigaitz*). No diremos *gariondo*, *ugaritu*, *bazkariarte*... en consideración a *uriondo*, *zuritze*, *zoriartean*; ni nos acogeremos a *ulondo* por *uriondo*, *zuldu* por *zuritu*, *zolarartean* por *zoriartean*, en gracia a los primeros. Dígase lo mismo de *idi*, *gurdi*, *ogi*, *begi*, que se transforman en *itauře*, *gurtardatz*, *otondo*, *betazpi* y *mendi*, *ordi*... que no se transforman en *mentalde*, *ortartean* por *mendialde*, *ordiarartean*, etc.

Por haberse ignorado estas nociones leemos en rótulos suministrados por *euskaldun bañis* o *bañioi*-des neologismos como *bitxabal* por *bide zabal*, *bitxañ* por *bidezain*, etc.

Algún dialecto, el suletino, somete a esos fenómenos fonéticos el vocablo *erdi*, y otros dialectos no: *erthoain* por *erdidohain*, *erdi duban* (B) «a medio precio», *ertordi* por *erdi ordi* «semi-borracho», *ertuts* por *erdi uts* «medio vacío», *ertutsu* por *erdi utsu* «cegado». Este caso está comprendido en la norma primera.

I. Vocales permutadas. A en e

1. En reducidas comarcas del dialecto bizkaino, tales como Gernika, la *a* del diptongo *au* degenera en *e*: *geur*, *eufera*, *yeusi*, *eurten*, *esan deu*, *deuket* por *daukat*; *egin deutsagu* por *egin dautsagu*, siendo

el último caso muy usado aun en pueblos en que se dice claramente *egin dau*.

2. La misma permutación degenerativa sufre la vocal *a* en el diptongo *ai* de vocablos como *geixoa*, *geiztoa*, *egin deidala* y *deigun* por *egin daidala* y *egin daigun* (B-I); *leiek* por *laiak* en las cercanías de Mungia; sin embargo, dicen *maie*, «la mesa», y no *meie*.

3. Permutación de *a* en *e* por influencia de la *i* precedente. *Goien* por *goian*, *maie* por *maia*, *garie* por *gafia*, *zurie* por *zuria*, *igortzite* por *igortzita*, *etori de* por *etori da*, *zati bet* por *zati bat*. Son fenómenos de muchas comarcas del AN, B y G.

4. La misma permutación por influencia de una *y* precedente. *Eskue*, *galdu de*, *apur bet*. Fenómenos de las mismas comarcas.

5. La *a* final orgánica de nombres, como *gona*, *afeba*, *aizpa* o *aizta*, *alaba*, *sona*, «gracioso», etc., permuta en *e* ante el artículo *a*. Véase en qué casos:

A) En singular: *gonea* la saya; *afebea*, *aiztea*... Es fenómeno común del dialecto bizkaino y particular del AN y G, en pueblos como los de la Burunda y Zegama.

B) No se observa este fenómeno en plural. No se dice *goneak*, *afebeak* «las sayas, las hermanas», sino *gonaak*, *afebaak*, o simplemente *gonak*, *afebak*.

C) Cuando el sufijo *-k* es meramente de actividad y no plural, cabe la permutación. *Goneak begia bete dautso* «la saya le ha gustado mucho», *afebeak dino* «lo dice la hermana».

D) Tampoco permuta la *a* en *e* en el caso inesivo de la declinación, ni siquiera en singular. No se dice *gonean* «en la saya», *lumean* «en la pluma», sino *gonan*, *luman* o *gonaan*, *lumaan*.

E) El núcleo *ra* del verbo sustantivo *izan* permuta en *rea* ante cualquiera de los relativos de conjugación: *garealako*, *direanean* y aun ante la característica *n* del imperfecto: *zirean*. Es fenómeno común del dialecto B.

F) La flexión *da* del auxiliar permuta su *a* en *e* ante el interrogativo *a*. ¿*Xin dea?* ¿ha venido? Es fenómeno del BN y S. Algunos dicen ¿*xin deya?*

6. Permutación de *a* en *i* por influencia de *u* precedente, debiendo seguirle algún otro sufijo. *Ekosi nenduin* por *nenduan*, *eskuin* por *eskuan*. Fenómenos de Orozko y Baranbio en B.

7. Permutación de *a* en *i* *gon* + *a* = *gonia*, sirviéndole de transición *gonea*. (Véase el párrafo 5 de esta misma serie).

8. Más que fenómeno fonético lo es semántico. Consiste en la permutación de la flexión verbal *da* (con sus dos acepciones «es» y «ha») en *de* siempre que le siga algún sufijo relativo. *Gaur dela* «que es hoy» por *gaur dala*, *dena* «todo» por *dana*.

Es fenómeno más o menos corriente en todos los dialectos, excepto el bizkaino.

II. Permutaciones de *e*

1.º En *a* en el diptongo *eu* de muchos vocablos. *Auskeraz* por *euskeraz*, *aurie* por *euria*, *naufia* (*lauñe* en AN) por *neufia*, *nauk* por *neuk*. Es de pueblos de la Barranca de Nabarra, de algunas aldeas de cerca de Bilbao y en algunos barrios de Zeánuri (B).

2.º He oído *ogai* por *ogei*, *amasai* por *amasei*, etc. No sé en qué pueblo. El mismo fenómeno he advertido en la pronunciación del castellano en algún pueblo de la Rioja: *diez* y *sais*.

3.º En *a* tratándose de nombres compuestos. *Eznatxeñi, maitagañi, etxaguen, etxagun* (flexión de *etxejaun*). Las palabras así compuestas deben ser escritas de igual modo.

4.º En *i* por influencia de vocal advenediza. La mayor parte de tales fenómenos ocurren con el artículo *a*. *Eznia, guria, obia*, etc. Este fenómeno existe, más o menos, casi en todos los dialectos, siendo el suletino el que más generalmente se vale de él.

III. Permutación de *i*

1.º La *i* inicial de los diptongos y triptongos, por ejemplo de *ian, iai, iaun*, ha producido cuatro o cinco sonidos homogéneos: *yan, xan, dxan* y *jan*; habiendo este último degenerado, en algunos pueblos, en su correspondiente gutural no aspirado *K*: *Kosekulian, Koben Kerman* (B-I).

Proposición 1.ª—La Academia acuerda: 1.º Escribir con *y* griega los diptongos iniciados por la vocal *i*. 2.º Especificar en qué comarcas el vocablo *yan* se pronuncia *xan*, en cuáles *dxan* y en qué otras *jan*.

Proposición 2.ª—La Academia acuerda respetar el fonema *d*, palatización semántica de *d*, sin sustituirle por *y* en casos como *duñdu* «azulado», diminutivo de *duñdu* azul; *añdere* «señorita», diminutivo de *andere*; *eder* «pulcro», diminutivo de *eder*; y en vocablos como *daukak, ñakik, ekañi ñok*, flexiones familiares bizkainas de conjugación, en que el pronombre *i* se ha incorporado a *dauko, daki* y *ekañi dan*; como se incorpora a *n* y *l* en las flexiones *ñagok, ñoak, ekañiko ñeukek*, familiares de *nago, noa, ekañiko leuke*. De estas lindísimas incorpora-

ciones del elemento familiar *i*, las más usuales en nuestros días son las primeras: las de *d + i* en *d̄*.

2.º La *i* final de los diptongos *ai*, *ei*, *oi*, no experimenta transformación alguna. Si la escribiéramos o siguiéramos escribiendo con *y* al seguirle una vocal (por ejemplo, *geyago* por *geiago*, *layetan* por *laietan*, *egin dayen* por *daien*, etc), los lectores habituados a pronunciar como *x*, *dx* o *j* la *y* de *yan*, *yakin*, *yaun*, pronunciarían asimismo *gexago*, *gedxago* y *gejago*, *lajetan*, *egin dajen*.

Proposición.—La Academia acuerda escribir con *i* latina los diptongos en que esta vocal ocupa el último lugar: *gei*, *lai*, *dai*, etc., aun en casos en que la siga otra vocal cualquiera: *geiago*, *laietan*, *egin daien* (1).

IV. Permutaciones de *o*

1.º Vocablos terminados en *o* la permutan en *a* en casos de composición y derivación. De *zoro* vienen *zoratu*, *zoragari*. De *oso* salen *osatu*, *osabide*, *osagari*. De *uso*, *usakume*, etc. Es ley general respecto de determinados vocablos.

2.º En la declinación la vocal *o*, final de un vocablo, permuta en *u* ante otra vocal. De *besoa* salen, en ciertas comarcas, *besua*, *besuetan*.

Proposición.—La Academia, por tratarse de fenómenos particulares, acuerda escribir siempre *beso* cualquiera que sea la vocal que la siga.

(1) Voces toponímicas como *Bizkaya*, *Zoraya*, *Araya*, *Zuya*, *Buya*, pudieran quedar así, como quedan, por ejemplo, en alemán, escritas a la antigua, nombres propios como *Goethe* por *Göthe*, *Baertel* por *Bärtel*, *Windthorst* con *h*; en catalán *Cadafalch* con *ch*, a pesar de la regla de aquella Academia de representar con sola la letra *c* el sonido gutural *k*.

V. Permutación de *u*

1.º La vocal *u* de algunos vocablos, en cuyo diptongo forma parte, se transforma en *b* en algunas comarcas. De *au*, *lau*, forman algunos gipuzkoanos *abek*, *labetan*... De *dau* muchos bizkainos sacan *dabe* por *daue* que dicen otros; como de *neu* + *an* hacen *neban* los primeros y de *gau* + *on* *gabon*.

Proposición.—La Academia acuerda no escribir la *u* como *b* en ningún caso.

2.º La *u* final de nombres se transforma en *ü* y también en *i* en ciertas comarcas de Benabara y Zuberoa. De *esku* salen *esküa* y *eskia*.

VI. Epéntesis particulares

1.º Una palabra terminada en *a*, al seguirle el artículo, recibe la epentética *r* en el valle de Salazar y en algún pueblo como Mugeré de junto a Bayona: *añebara* y *aizpara*, la hermana; *Elizara*, la iglesia.

2.º Entre vocablos terminados en *i* y los artículos *a* y *o* y cualquier otra vocal que le siga en casos de declinación y flexiones de conjugación, es costumbre de varias comarcas introducir una de estas epentéticas: *y*, *x*, *dx*. *Zuri* + *ak* = *zuriyak*, *zurixak*, *zuri-dxak*; *zuri* + *ok* = *zuriyok*, *zurixok*, *zuridxok*.

3.º La vocal *o* final de un vocablo admite en muy contados pueblos la *b* y *m* por epentéticas.

Orozkobañak y *orozkomañak*, *obapean* por *oe-pean*. De *doe* «don, gracia», han nacido *dogan*, *doban* y *duan* y *dubarik* «de balde».

4.º Vocablos terminados en *u* reciben en muchos pueblos del dialecto G la epentética *b*, en algunos de la Baja Navarra la *i*. En algunos del Roncal como

Bidankoze (Bidangoz), esta *i* precede a la *u*. De *esku* nacen *eskuba*, *eskuia* y *eskiua*.

VII. Asimilaciones vocálicas

En varias comarcas de los dialectos AN, B, G y aun del suletino, el artículo *a* se deja asimilar por la vocal precedente, lo cual sucede con esta vocal aun en otros casos diferentes. *Etteen* por *etxean*, *gofii* por *goñia*, *besoo* por *besoa*, *eskuun* por *eskuan* y *nenduun* = *nenduan*, *noo* = *noa*, como *nuu* por *nua* son vocablos muy oídos en esas regiones.

Proposición.—La Academia recomienda no hacer uso de estas asimilaciones sino en ejemplos concernientes a esas variedades dialectales.

VIII. Contracciones

Debido principalmente a que, en la dejadez del que pronuncia los vocablos vascos, las consonantes que más se escapan son las del desaparecido pueblo godo (es decir, *g* y *d* con su afin *r*), se observan en nuestro léxico muchas contracciones tales como *zaar* o *zar* por *zagar* «viejo», *zuur* y *zur* por *zugur* «prudente, cuerdo», *leez* y *lez* por *legez* «como» (1), *suur* y *sur* por *sudur* «nariz», *baa* y *ba* por *bada* «pues», *bee* y *be* por *bere* «también», *nik ee* por *nik ere* «también yo», *eozein* por *edozein*..., etc.

La Academia, haciéndose cargo de estas contracciones, acuerda:

1.º Que en dialectos en que haya desaparecido la forma original siga usándose la contraída. *Zar* (AN, B, G), *zâr* (B), por *zagar* (AN-b), *zahar* (BN,

(1) *Legez* «con arreglo a ley, legítimamente» no se contrae, que sepamos.

L, S), *Sur* y *sûr* en B por *sudur*. *Zur* (AN, B, G), *zûr* (B), por *zugur* (AN-b), *zuhur* (BN, L, S).

2.º Que no se usen en dialecto determinado (salvo casos de referirse al habla de tal o cual lugar) contracciones cuyos originales se oigan todavía en boca del pueblo: como *ba* por *bada*, *be* por *bere*, *ee* por *ere*, *lez* por *legez*, *eo* por *edo*.

B). Tal vez por contagio de la supresión de la *n* final de infinitivo (*egonteko* = *egoteko*) esta misma supresión se oye en muchas comarcas de casi todos los dialectos en ejemplos como *ekartot* (B-m) por *ekarten dot*, *ekarteet* (G-don..) por *ekarten det*, *ekarteut* (AN..) por *ekarten dut*.

La Academia recomienda no se usen tales contracciones.

IX. Dobles vocales y vocales largas

Una de las cosas a mí verdaderamente antipáticas, tal vez la única que noté en mi breve estancia en Bruselas, fué el uso frecuente de vocales repetidas. En cada calle hay un rótulo que dice *Straat*. Más tarde, alguna vez que he leído palabras holandesas se me ha reproducido la misma antipatía, al leer sus *aa*, *ee*, *oo* con verdadera profusión. ¿No les parece a mis compañeros que pudiéramos evitar nosotros esto, poniendo, en vez de dos veces contiguas una vocal, una sola vez provista de un signo diacrítico? Este signo pudiera consistir o en un acento circunflejo o en una rayita horizontal. Del circunflejo se valen los franceses para indicar la supresión de algún fonema que en un tiempo sonaba y actualmente no: generalmente la letra *s*: *âne* por *asne*, *hôte* por *hoste*, *aumône* por *aumosne*, *être* por *estre*..., etc. De la rayita

horizontal se han servido en alguna lengua clásica, como saben todos, para indicar las vocales largas. Vocales largas serían y no otra cosa las que nosotros empleáramos en vez de las repetidas.

Los casos de vocales dobles o largas, para cuya recta grafía habría que apelar a uno de estos dos procedimientos, son más de los que acaso a primera vista pudiera creerse. En el diccionario vasco-español-francés al hablar del uso de la *r* epentética (la llamé entonces eufónica) se expusieron los sufijos de inicial vocálica que no admiten epéntesis de *r*: catorce sufijos cuya inicial es *a*; doce de inicial *e*, cinco de *o* y ningún sufijo que empiece por *i* ni por *u*. Como muestra de los centenares de casos que pueden presentarse sólo citaré estos ejemplos: *aate*, *aal*, *gonnaak*, *baaldaki*, *goraaldi*, *ikaraaßen*, *besteena luzeege*, *beteena*, *etxeetan*, *besook*.

X. Palatizaciones o palatalizaciones

Como ya en otro lugar (1) hemos dicho, son de dos clases estos fenómenos fonéticos: unos semánticos, dotados de significación; otros asémicos, meramente físicos. Las consonantes sujetas a palatización son *d* y *t*, *g* y *k*, *l* y *n*, *r* y *ř*, *s* y *z* y las compuestas de silbante y dental: *ts* y *tz*. Las que con más frecuencia experimentan son (y permítaseme lo vulgar de la fórmula en gracia a la nemotécnia) son las consonantes de *Tiendas de Lezo*. Palatizaciones semánticas de estos sonidos las contienen *andere*, diminutivo de *andere*; *ño* apelativo dirigido a una niña, diminutivo de *no* que lo es de mujer; *ño* (hoy *txo* en B) apelativo de muchacho y diminutivo de *to* con que se llama a un hombre; *Joxe Mari* diminutivo de *José*

(1) Fonética Vasca, p. 10

Mari; *lerko*, doble diminutivo de *ler* «pino» y *xoxo* que lo es de *zozo* «mirlo». *Beño*, *goli* y *faña* son diminutivos de *bero*, *gori* y *kaka*, géneros que no son de las *Tiendas* arriba mencionadas.

Palatizaciones asémicas las produce desgraciadamente la vocal *i* antecedente de las consonantes susodichas: la *d* se convierte en *ḍ*, según en más de una ocasión lo hemos dicho, mediante las consonantes *n* o *l*, nunca sin su intervención: *bildur* e *indar* en vez de *bildur* e *indar*: nunca *bide* ni *bidar* por *bide* y *bidar*.

Las consonantes afines *r* y *ř*, aunque están sujetas a palatizaciones semánticas llegando a convertirse en *ř*, sin embargo, no sufren esta permutación por influencia de *i*. No son muchas las comarcas en que la gutural sonora *g* se cambia en *d* por influencia de la citada vocal, como en las palabras *ido* (G-azp) por *igo*, *idurtzi* (G-urnieta) por *igurtzi*... etc; como tampoco lo son aquellas en que la gutural sorda *k* se convierte en *ř* por dicha influencia, como en *Jaungoia* (B-l) por *Jaungoikua*. He aquí, de menos a más usadas, las palatizaciones asémicas corrientes: *agindu*, *iño*, *gixona* (de *gizona*), *ixuri* (de *isuri*), *egiñ*, *il*. Respecto de las consonantes dobles *ts* y *tz* se advierte que, aun dentro de determinada zona, unos vocablos sufren palatización y otros no. Decimos casi todos en B *itxi* por *itzi* y apenas se oye *itxartu* por *itzartu*; poquísimos dicen *leitxan* por *leitzan* «en hielo» y no sé si alguno *bizitxan* por *bizitzan*. No conozco bizkaino que no diga *itxi* «cerrar» (alguno, por ejemplo en Yatabe, *ixi*) eso que viene de *ertsi*, *etsi*, *itsi*; y son en cambio pocas las zonas en que pronuncian *itxu* por *itsu*.

¡Qué confusión tan lamentable la de las dos pala-

tizaciones! El hecho de que en el dialecto bizkaino, que tantas reliquias de antigüedad conserva perdidas en otros dialectos, haya casi desaparecido la palatización semántica, obedece a mi modo de ver al abuso lamentable de la influencia de la *i* en los sonidos lingüales, dentales y silbantes. ¿Cómo indicaríamos con diminutivo orgánico los vocablos correspondientes a hombrecillo, campanilla, fuerzuca, terquito, multita, oscurito? Estos diminutivos son *gixon*, *txiliñ*, *ind̃ar*, *ziñal*, *ixun* e *ilun*. Si, aun no siendo diminutivos los usáramos así en vez de *gizon*, *txilin*, *indar*, *zital*, *isun* e *ilun*, la palatización asémica atentaría contra la otra. Entre los nombres que hemos pedido a los académicos correspondientes para estampar en sus diplomas el que a cada cual le agrade, veo que uno se hace llamar *Ixaka*. No alcanzo, lo confieso, la *a* final de la palabreja. Confieso también que si yo me llamara como el hijo del patriarca Abraham, solo cuando gastaba calzón, gorra con borlita, saquito de libros al hombro y niñera al lado habría consentido en que me llamaran Isaaquito. Ahora bien, solo en caso de que la vocal *i* en sus *Tiendas de Lezo* produjera dondequiera estos fenómenos, tendríamos que admitirlos por ser leyes de nuestra Fonética, como admitimos *izmizti*, *izkera*, etc., aunque *iz*, conforme al descubrimiento de Moguel, vale en composición por *ur* «agua» y a pesar de que en esos vocablos *iz* sustituye a *itz*. Los fenómenos fonéticos arriba explicados son particulares, y por lo mismo no son leyes, habiendo dialectos como el labortano, el bajo nabarro y algunas variedades del alto nabarro que no registran ninguno, y el suletino que solo cuenta con un fonema así palatizado. Aun en otros dialectos fuera de la *ñ* y *l̃*, los demás se

usan poco. El bizkaino es el más propenso a su empleo, aunque hay zonas en que apenas se oyen casi ninguno de ellos; por ejemplo, en los valles de Añatía y Orozko; y otras, por ejemplo, Markina y sus inmediaciones, Valle de Leniz, etc., en que *gixona*, *aixea*, *ixan*, etc., se oyen con repugnancia.

Estas palatizaciones *d*, *ī*, *x*, *ñ*, *l*, constituyen familia fonética (es verdad que de la Inclusa cuando son hijos de *i*) y no parece justo admitir a unas por ser en un par de dialectos algo más general su uso, despachando de casa a sus hermanitas.

Y así como en nuestros Manuales de pronunciación habremos de decir forzosamente que *yo* suena en tales zonas como *dxo* y en tales y cuales como *xo* y *jo*; y que *erlea* pronuncian en estas y otras comarcas como *erlia*, *erlie*, etc., ¿qué inconveniente habría en decir que *agindu*, *ito*, *gizon*, *isuri*, *egin*, *il*, *gaitz*, *itzi* e *itsu* pronuncian labios de tal o cual pueblo *agindu*, *īfo*, *gixon*, *ixuri*, *egiñ*, *il*, *gatx*, *itxi*, *itxu*?

En su virtud, tengo el honor de presentar a mis compañeros el siguiente proyecto de

Proposición.—La Academia, al mismo tiempo de recomendar el uso de letras tildadas que indiquen nuestros lindos diminutivos orgánicos, tan originales y característicos de nuestro idioma, y velando por la uniformidad siquiera de la lengua escrita, aconseja:

1.º No se haga uso de estas fildes, ni de la cruz aspada que a una ha reemplazado, sino cuando los vocablos envuelven la significación arriba indicada; no escribiendo *agindū*, *īfo*, *gixon*, *ixuri*, *egiñ*, *īl*, *gatx*, *itxi* e *itxu*, sino *agindu*, *ito*, *gizon*, *isuri*, *egin*, *il*, *gaitz*, *itzi*, *itsu*.

2.º Cuando algún vocablo sea de uso común en un dialecto, como lo es, por ejemplo, *itxaso* en biz-

kaino, se tenga como ley el uso de la *s* palatizada, sin que haya necesidad de escribir *itsaso* como en otros dialectos (1).

Bilbao, 23-4-1921.

Azkue:

(1) Oportunamente se publicarán las decisiones de la Academia acerca de estas Cuestiones Fonético-Ortográficas.

¿BA ala BAI?

I

EUSKERA agerkarijaren azkenengo zenbakijan, Eguzkitza gure adiskide ta lankidearen idatz-lan bat agertu da.

Idatz-lan orétan, BAI ta EZ itz edo izkijok, aditz-iribijatu aurean zelan imini bear diriango bere erezija azaltzen deusku Eguzkitza jaunak.

Nire gaurko lantxu onek, Eguzkitza-renaren puntu bateri baiño ezteutso ikutuko: 4gn. idatz-atalean aifitzen dabenari.

Berton, euskerazko esakun sortatxo bat iminiñen deusku. Esakun oreetatik batzuk BAI itza, olantxerik, oso-osorik ageritzen dabe; beste batzuk BA tan laburtuta. Ta idatz-atalori amaitzeko, auxe itantzen dau Eguzkitzak: «¿Zergaitik esan bear ete-dogu batzuetan onelan, ete ufengoan bestera... ikurpen bardiña dauan itza, era biñara idazten dogularik?»

Lenengo, Eguzkitzaren ifaun onek, amaikeran, egija eztan gauzatxu bat emoten dau aintzat, nire ustez. Eta oker orixe eragertzea, onuragarizko dirudi, gai orétan Eguzkitzaren eretxiko diranentzat.

Gero, gure adiskide onak, bere ifaun ofi, ezteutso erantzuten, aurez-aure beintzat; baiña 3gn. idatz-atalean diñoana ikusiña, auxe edo dirudi: bere ustez, batzuetan BA ta beste batzuetan BAI iminiñe ofen zegaitija, fonetitako lege edo ekanduetan edo, aurkitzen dala.

Eta au ezin artu giñei egitzat. Berak, 3gn. idatz-atal-orétake esakuneen bidez agertzen deuskuzan letra

-galtze naiz letra-aldaketak (*noK Diño* ren ordez *no-Tiño*, *noK Daki* ren ordez *noTaki*, ta abar) oñeik bai, jakina, euskal-fonetikatiko lege edo ekanduai jaraituzkoak dira; oñegaiñik, *noK* itzak, *notaki* esakunean galtzen daben K letria, garbi agertzen dau *noK ekijan* esakunean: emen ezin ezañi lei, goragokoan K letria uxatzeko indar egin daben fonetika-lege, ez beste antzekorik-eta. Aditz-iribijatu aurreko BA izkija bañiz, onan, I letria barik agertzeko, eztau ezetariko fonetika-legek beartu edo erasoten; *BAI-dator* naiz *BA-dator*, *BAI-naz* ala BA-naz, bardin dira fonetikiari (esateko eñez-gaiztasunari) dagokionez.

Ezta ba fonetikazkoa, batzuetan BAI eta beste batzuetan BA erabilera beartzen gailuan erasote-indara. Erantzuteka geratzen da beraz (diñogu bañiro ere), Eguzkitza-ren idatz-lanean, berak oñeri buruz eñiñiko iñaua. Guk gure onetan, alegin egingo dogu utz-une ori ere beteten.

II

Euren esate-indara edo azentua, aditzaren *baietz-tasunean* daroien esakunak, batzuk, *baietz-tasun* ori, gogoñago edo indarkoñago agertzen dabe beste batzuk bañio.

Ona emen erderazko esakun bat:

(A) «Señores, es tarde y *me voy*».

Esakun onen azentu-unea, jakina, aditzaren *baietz-tasunean* dago; au garbi ikusteko imini daigun esakun ber-berori euskeraz:

«Jaunak, berandu da ta *BA-noa*».

Baia, *baietz-tasunori* ezta agertzen or, beste esakun batzuetan baizen gogor edo indarkor; erderazko

(A) esakun ořek, ez leuke ondo artuko, beraz, baietz-tasuna garbijen eta bizijen eragertzen dabenez itz berezija: SI itza. Ezin esan lei ba berori, egoki edo esan-guria nastau barik, uřengo era onetara:

«Señores, es tarde y SI me voy».

Aor ba erderazko esakun bat, berořen azentu-unea baietz-tasunian eroan ařen, SI baietzgarija ezari ezin leikijona.

Ikusi daigun orain beste gertakun bat. Egin daigun, lagun bateri, erderaz, onetara dirautsagula:

«Fulano, creo que tú no vas hoy a casa».

eta berak onetara erantzuten deuskula:

«SI me voy».

Azkenengo esakun onetan ere, jakiņa, aditzaren baietz-tasunak daroa azentu-indařa. Baiņa emen, baietz-tasuna azkozaz gogořago agertzen da; SI baietz-gařijori ezin kendu leiyo esakunoni beronen jas eta indař guztija galdu-erazo barik.

Ořa or bada erderazko esakun bi (A) ta (B); bijok daroie azentu-unea aditzaren baietz-tasunean; baiņa lenengoak eztau nai SI itz baietz-gařirik, eta bigařena bařiz ezta gauza bera barik.

Ořetariko esakun baietz-tijok, bi taldetan pilokatu geinkez ba: *indarķořak*, erderaz SI baietz-tija eskatzen dabeenak, talde baten; eta besteān, *indarķor ezfiranak*, erderaz SI baietz-tijori nai eztabeenak.

Azterkatu daiguzan orain euron ordezko euskerazkoak.

III

Zuzen-ere, zeregin ori, Eguzkitza jaunak berak damosku, erdi-eginda, bere idatz-lanian.

BAI itza, aditz-iribijatu aurrean, osorik daroien euskal-esakunik geijen erakutsi nai izan deuskularik, batu diñu bertan, bere betiko begi-zoróztasunez, ofetarikoko esakun berarizko ta erikoi oifuenok. Eta ¿zer gertatu da? Ba oro dirala (B) letria alboan imini deusagun erderazkoaren klasetakoak; oro dirala erderaz SI itza eskatzen dabeen eta guk *indarkor* izenaz berezi diñugun taldekoak.

Diñogunau onduteko erderaratu daiguzan banan-banan, Eguzkitza jaunak agerturiko BAI osorik daroien esakunok. Lenengo, bere idatz-lanaren 4gn. ataleangoak egingo diñugu.

Ona emen Lardizabal-gandik artuta agertzen deuskuna:

«Orain esatera nuana *BAI dala polita*».

¿Zelan erderatu esakun ori? Ona emen itzez-itzez:

«Lo que voy a decir ahora *SI que es bonito*».

Aor dakusgu garbi: Lardizabal idazleak, aditz iribijatu aurrean, BAI osorik imini ebanaren orde, erdereak ere SI *indarkoia* eskatzèn dau, ta bear-beareko bezela.

Bardin-bardin gertatzen da Eguzkitzak agertzen deuskun Urüzuno-ren uréngo esakun onetan ere:

«Orixe *BAI dala edeia*».

Ona emen berori erderaz.

«Eso *SI que es hermoso*».

Euskeraz BAI itzaren orde, erderaz SI *indarkoia* oí ere.

Altube-rena (neurea) dala ta erakusten deuskuna ere, ofetarikoxea da; ikusi:

«Ementxe *BAI egin dogula*».

Au ere, onetara erderatu bear izango geunke:

«Aquí *SI que lo hemos hecho*».

Aor ba, Eguzkitzak agerturiko BAI osorik-dun iru esakunok, erderaz ere SI eskatzen dabeenen anai diriala erakutsifa (1).

Eguzkitzak, aifaturiko bere idatz-lanean, lengo esakunok baiño gorago (2gn. idatz-atalian) BAI-dun beste esakun batzuk ere agertzen difu; eurok *alkar-izketa* erazkoak dira.

Ona emen ofeetarik lenengoa:

«—Oingo etori da, ba?—*BAI da etori*».

Esakun bikoitz ori ere erderaratu nai badaigu, euskeraz BAI dan tokijan, erderaz SI iminita izango da; onan:

«—Pero, ha venido ya?—*SI ha venido*».

Ufengo agertzen deuskun esakun bikoitza, auxe da:

«—Zeu Nabarniz'en izan zara.—*BAI naz*».

Ori ere, erderaz, onetaraxe, SI ta guzti, esan,bear izango geunke:

«—Tú (parece que) has estado en Nabarniz.—*SI he estado*».

Bardin, erakusten deuskuzan beste bijak ere; ona emen eurok:

«—Edeña da gero au!—*BAI da*».

(—Cuidado que es hermoso esto!—*SI lo es*).

(1) *Anaijegi*, gure ustez. Euskerazko BAI-dun iru esakunok, eta ofeen antzeko orok (geuk ere ifioiz erabili izan afen) erderatik itzez-itiz artuak dirudije. Askoz ere euskerazkoago dira eurok (efikolago bere bai noski) beste era onetara aldatuta:

«¡Orain esatera noana BAI, BAda polifa!»

«¡Orixe BAI, BAda edefa!»

«¡Ementxe BAI, egin dogu!»

«—Gaiztoak dira gero eurok!—*BAI dira*».

(—Cuidado que son malos éstos!—*SI lo son*) (1).

Aor ba garbi-garbi: Eguzkitzak agerturiko esakunoen aditz-iribijatu aurreko BAI ori, erderaz toki bardiñean imini oi-dan SI itzaren anai-anaija da; ta au (ikusi dogu gorago) ezta erabilien, esakunaren baietza indarkor danean baiño.

IV

Baiña oreik, baietz indarkor-dun esakunok, berrizkoak diralako, gitxi-gitxi erabili oi-dira, osterantzekoen aldean.

Oregaiñik, Eguzkitzak erakutsi deuskuzan esakunok berofi belariratu eutsoezan lagunak eurak ere, askoz sarrijagotan erabiliko dabe, aditz-iribijatu aurreko itz ori, *indarkor ezta* eratara: BAI ordezt BA. Bardin egiñen dabe, berak aifaturiko idazleok ere (Lardizabal, Urzuno, Azkue ta Altube'k); ta au ezez-ezez ondu leiñeke.

Itz batez: aditz-iribijatu aurreko baietz-gari laua (*indarkor ezta*), Euskaleñi *gutzijan eta beti* bardin-bardin erabilien dau erijak: BA eraz, I barik.

Beste I ta gutzizko BAI ori, esakun indarkor berrizko batzuetan baiño eztau erabilien erijak (2); eta

(1) Ementxe ere, goragoko beste iru BAI-dun esakunai buruz esan doguna ber-bera diñogu. Azkenengo lau BAI-dun esakunok ere beraz (toki gitxi batzuetan baiño erabilijak ezitiranez gaiñera) gutziz erdel-useiñdunak dirudije. Ona emen eurok euskerazkoago, ta mila bidar Euskaleñijan zabalago bizi diran eratara aldatuta:

«—Oingo etofi da ba?—BAI, etofi da».

«—Zeu Nabarnizen izan zara.—BAI, izan naz».

«—Edefa da gero aul!—BAI, BAda».

«—Gaiztoak dira gero eurok!—BAI, BAdira».

(2) *Eñjak erabili* diñogu, goragoko idatz-bařeneko oarpen bijetan, erabilfe ofen laburpen eta gure ustezko erdel-useintasuna erakutsi dogun ařen Baiña ezteutsagu biř-eutsiřen emen gure uste oferi; batetik gure idatz-lan onen erakus-burua ori eztařako, eta bestetik gure uste ori, lendik ere luzeegi diřugun eztařaldaok luzeagotutefeko galizat iřnok artu eztařan.

euretan, beti-beti, erderazko SI agirizkoa ordeztuten dabelarik.

Baietz indarkoñ bear eztaben euskerazko esakunai BAI itza osorik ezartea, erderazko bardiñai SI iminfea baizen gramatikaz-kontrakoa da beraz.

Euskaldunoi onetara itz egifeak:

«Aiñ, ¿BAI zatoz neukin?»

«Neu ere BAI noa»

«BAI dakit zu BAI zoazana»

eta erdaldunai beste onetara egifeak:

«Padre, ¿SI vienes conmigo?»

«Yo también SI voy»

«SI sé que tú SI vas»

bitzuoi bardin zamar minduten deuskuez belaríjok; eta guri bezela bardin, euren eretzi-meretziz belaríjak eziñ ta nastabijauta eztiñuen benetako euskaldun orori ere.

V

Erantzunda dogu ba, idatzi dogun guztijaz, gora-goko Eguzkitzaren iñaua: «Batzuetan onela (BA) ta urangoan bestera (BAI) zegaiti esan bear ete dogun» iñoan berak; ba aor gure erantzuna: *ikurpen bardin-bardiña eztabeelako*.

Erderaz, baietz-tasun indarñ, maila biñan agertzen dabe urango esakunok:

Indarkoñ eztiranak

Me voy

Lo veo

Indarkoñak

SI me voy

SI lo veo

Indarñ-maila oñei erantzuteko, euskeriak urango esakunok diñu:

Inaarkoř eztiranak

BAnoa
} BAdakust
} Ikusten dot

Indarkoř gitxi entzunak *Indarkoř asko entzunak*

BAI noa	BAI, BAnoa
} BAI dakust	} BAI, BAdakust
} BAI dot ikusten	} BAI, ikusten dot

Bigařen pīlokuok (*indarkoř gitxi entzunok*) baka-
rik artu ontzat, eta beste pīlo bijetako BA-dunok
(mīla bidar zabalago bizi ta geijago entzuten diria-
nok) baztartu ta erabili nai ez izatea, euskal-gramati-
kiari egin leijon kaltekeririk andijenetarikoa litzateke,
gure ustez.

Altube.

EUSKALTZAINDIA'REN AGERKIZUNAK

Euskaltzaindia'k, orain arte bereix argitaratu dituan agerkizunak onexek dira.

1919.—REGLAMENTO INTERIOR DE LA ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA. *Euskalzaingoren araudi estaria*. Eusko - Argitaldaria, Bilbo, 1919. Amabost orialde in-16 einekoak.

Aitua dago. (Agotado. *Épuisé*).

1920.—EUSKALTZAINDIAREN BAÑNEKO ARAUDIA. *Reglamento interior de la Academia de la Lengua Vasca*. Eusko-Argitaldaria, Bilbo, 1920. Ogeita-lau (12 + 12) orialde, in-16 einekoak.

Auxe da aufetik dabilen gutuntxoaren 2' gafen ateraldia. Ikus EUSKERA'ren I^{ko} Atala, 60' gafen orialdean.

1920.—EUSKALTZAINDIAREN SOÏTARAUAK. *Estatutos de la Academia de la Lengua Vasca*. Eusko-Argitaldaria, Bilbo, 1920. Amasei (8 + 8) orialde in-16 einekoak.

1920.—INFORME DE LOS SEÑORES ACADÉMICOS A. CAMPIÓN Y P. BROUSSAIN A LA ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA SOBRE UNIFICACIÓN DEL EUSKERA. Imprenta del Ave María, Bilbao, 1920. Ogei orialde, in-32 einekoak.

1920.—EUSKERA. EUSKALTZAINDIA'REN LAN ETA AGIRIAK. *Trabajos y actas de la Academia de la Lengua Vasca*. Travaux et actes de l'Académie de la Langue Basque. I^{ko} urtea, I^{ko} zenbakia. Martín, Mena y C^{ía}, San Sebastian. Laurogei orialde, in 8° einekoak.

1920.—EUSKERA... I^{ko} urtea, II gaŕen zenbakia. Edouard Privat'en irarkolan, Tolosa (Prantzi'koan), 1921. Larogei-ta-amasei ofialde, in 8° einekoak.

1921.—EUSKERA... II gaŕen urtea, I^{ko} zenbakia. Altube'tar Seber yaunaren saŕerako itzaldia eta Azkue yaunaren erantzupena. Edouard Privat'en irarkolan, Tolosa-Prantzikoan. Iruretan - ogei - ta - laur ofialde, in-8° einekoak.

1921.—EUSKERA... II gaŕen urtea, II g. zenbakia. Aita Intza ta G. Lakonbe'ren saŕeritzaldiak eta Aita Olabide ta Azkue Jaunaren erantzumenak. Edouard Privat'en irarkolan, Tolosa (Prantzikoan). Irurogeita-lau ofialde, in-8° einekoak.

1922.—EUSKERA... III g. urtea, I g. zenbakia. Euskeraren batasunaz izan diran batzaldietan irakuritako txosten edo ikerpenak. Eusko - Argitaldaria, Bilbo, Eun eta ogeita amabi ofialde in-8° einekoak.

1922.—EUSKERA... III g. urtea II gn. zenbakia. Euskaltzaindia'ren bigaŕen urteko batzar-agiriak. Aita Zabala'ren aditza. Aita Intza'ren saŕeritzaldia (amaya). Eusko-Argitaldaria, Bilbo. Larogeitaamabost ofialde, in-8° einekoak.

1922.—EUSKERA... III g. urtea III gn. zenbakia. Burunda'ko euskalkia. (A. Intzaren lana). Institut d'Estudis Catalans. (Azkue jaunaren txostena). «Bai» ta «Ez» aditz aŕean. (Eguskitza jaunaren txostena). «Bai» aditz iribiatu-aŕean. (Azkue jaunaren txostena). Eusko-Argitaldaria, Bilbo. Larogeitabi ofialde in 8° einekoak.

1922.—EUSKERA... III g. urtea IV gn. zenbakia.

Euskaltzaindia'ren irugarren urteko batzar - agiriak. «Bai ta ez» aditz-aurrean (Eguskitza jaunaren txostena). Cuestiones Fonético-Ortográficas (Azkue jaunaren txostena). ¿BA ala BAI? (Altube jaunaren txostena). Eusko-Argitaldaria, Bilbo. Irurogeitaamalau orrialde, in-8.º einekoak.

1921.—LENENGO EUSKALEGUNETAKO ITZALDIAK. 1921 g. urteko Iruila'ren 4-8 bitartean Durango'n egindako euskal-yayetan irakurri ziran itzaldiak. Eusko-Argitaldaria, Bilbo. Eun eta ogeitamalau orrialde, in 8º einekoak.

Salgei, Eusko - Ikaskuntza'ren bazkide diranentzat 1,50 lauflekotan eta ezdiranentzat 2,50 lauflekotan.

1922.—IPUIN LABURAK (umetxoentzat). Garitaonandia'tar Bitortek eginak: Euskaltzaindia'ren idazti-batzaldian saritutako liburua. Eusko-Argitaldaria, Bilbo. Berogeitamar orrialde in-8º einekoak, apaingari ta guzti.

Salgei: Eusko-Ikaskuntza'ren bazkide diranentzat laufleko 1'en, ez diranentzat, laufleko 1,25'n.

— OSASUNA, MERKETZA TA YANARITZAZ. *Junta de Cultura Vasca*'ren eskariz eta Euskaltzaindia'ren aginduz, Eskauriatza'ren Azpeitia'tar Julene'k egindako *Sukalde liburua*. Eusko-Argitaldaria, Bilbo. Berogeitamalau orrialde, in 8º einekoak.

Salgei: Eusko-Ikaskuntza'ren bazkide diranentzat laufleko, ren 0,75; ez diranentzan laufleko 1.

EUSKAL - ABESTI. — *Esaten dute bada... Txiribogin andrea. Ezkongaietan. Bautista Bazteretxe...* Izki ta eresi.

Duan emoten dira.

Liburu ta gutunok, Euskalefiko gutuntzirik onenetan eta Euskaltzaindia'ren bein-beineko etxean. (Ribera 18, Bilbo) saltzen dira.